

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 28
42/2013
19. október 2013

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

DEVÄTDESIAŤNIK R. KALISKÝ
V MENOSLOVE CTHODNÝCH
Strana 4.

BLOČKOVÁ LOTÉRIA -
REKORDY AJ PODVODY
Strana 5.

HISTORIK PETER MULÍK
O MATIČNEJ ROLI DEDIČNEJ
Strana 6.

ANKETA OSOBNOSTÍ
O MATICI A S MATICOU
Strana 8.

NOVINÁR JERGUŠ FERKO,
ZÁPASNÍK SO SEBAKLAMAMI
Strana 11.

SLOVO O SLOVENSKU

Matica slovenská vznikla pred sto päťdesiatimi rokmi, keď sa náš národ prebúdzal. Napriek silnému intelektuálnemu potenciálu predmatičných generácií bernolákovcov i štúrovcov bolo potrebné pozdvihnúť aj slovenský pospolitý ľud. Kultúrne, národne, spoločensky i ekonomicky. Matica túto úlohu plnila svedomite. Po dvanástich rokoch ju preto uhorská štátna moc v roku 1875 násilne zatvorila. Obnovila sa až tesne po prvej svetovej vojne v roku 1919. Opäť aktívne rozvíjala svoju národno-obrodzovacu činnosť. Aj jej zásluhou sa pred sedemdesiatimi piatimi rokmi podarilo Slovákom vyhlásiť slovenskú autonómiu. Počas prvej Slovenskej republiky jej činnosť gradovala. Matiční činníci podporovali štátnosť, čo im následne protagonisti komunistického Československa nevedeli odpustiť. Jej vplyv bol obrovský. Ešte v roku 1946 registrovala stotisíc členov. Potom nasledoval mierny útlm vplyvu i ataky totalitnej na jej podstatu. Napriek tomu sa nevzdala. Prežila aj nevyberaný finančný útok jednej z pravových, už tzv. demokratických vlád. Cesta Matice bola trnitá, ale je tu!

Jej opodstatnenie získava dnes rovnaký rozmer ako v roku jej vzniku – v roku 1863. Slovenský národ potláčajú nové spoločenské vzťahy v globálnej Európe. Bezbrehý liberalizmus, multikulturalizmus, útoky na kresťanskú podstatu, nároky sexuálnej menšiny, úbohosť televíznych „reality-show“, vplyv tzv. mainstreamových médií, politická korektnosť, kultúrna, duchovná, ekonomická i národná globalizácia – to je len špička ľadovca dôvodov, pre ktoré musí Matica ďalej pokračovať. A bez zbytočných svárov a rozporov. Jeden mladý matičník mi nedávno povedal: Ak by sme všetku energiu vynaložili na matičné spory venovali jej rozvoju, vedeli by sme priamo ovplyvňovať smerovanie slovenského národa k ochrane kultúrnej i politickej svojbytnosti, kresťanských hodnôt a vlastenectva. Konajme tak! Budeme silní a vplyvní.

Maroš SMOLEC,
šéfredaktor

R - 2013046

Matica slovenská – zdroj identity a štátnosti zaväzuje všetkých delegátov Prelomový snem rozhodne o budúcom smerovaní

Dušan D. KERNÝ – Reprodukcia z litografie: JIRÍČEK

Do Martina sa schádza za mimoriadnej matičnej pozornosti, ale aj širšej verejnosti matičný snem, ktorý bude prelomový. Ukáže, aká vlastne je životaschopnosť Matice slovenskej. Ukáže sa schopnosť matičných delegátov vyriešiť krízu, ktorá nie je krízou Matice a tridsaťtisíc usilovných, dobrovoľných a národnej myšlienke oddaných pracovitých matičníarov, je však krízou vrcholných orgánov, vedenia Matice slovenskej. Táto kríza vo vedení sa medializovala vo veľmi ostrom tóne, matičná verejnosť to sleduje, a tak si každý mohol urobiť obraz o tom, či ide o osobný spor alebo o národný matičný program a či je alebo nie je vôbec priestor na kompromis a porozumenie.

Vyplyva to aj z predstavovania tentoraz troch kandidátov na funkciu matičného predsedu, pričom najviac nominácií má terajší predseda. Na sneme samotnom však môže nastať situácia ako pred desiatimi rokmi, keď protikandidát vtedajšieho predsedu J. Markuša I. Kovačoviča sa vzdal pre vek svojich nominácií, svojich „hlasov“ v jeho prospech. Podobný postup by potom mohol zmeniť aj pomer hlasov terajších kandidátov, to je však snemová aritmetika a nie zásadné riešenie matičných problémov.

■ V ZÁJME PROGRAMU

V každom prípade doterajší priebeh krízy vo vedení nenasvedčuje, v čom by sa dal dosiahnuť kompromis a vzájomné riešenie krízy vedúcich orgánov na prospech programových cieľov Matice na sneme i po jeho skončení. A samozrejme najmä a predovšetkým na prospech tých tisícov členov a dobrovoľníkov, ktorí čínorodo pracujú na mnohých miestach celého Slovenska a pre ktorých nijaká kríza Matice nejstuuje, nie sú jej aktívnym subjektom, ale pasívnym objektom. Pre nich snemovanie je rozhodujúce v tom, aby čo najväčšími všestranne podporilo ich prácu a postavenie i autoritu Matice slovenskej vo verejnosti. Verejné matičné uznanie. Jasne sa vyslovil predseda vlády Slovenskej republiky Robert Fico – vyzval nielen k dôstojnosti matičného počínania, ale aj ako

Tablo slovenských výtečníkov z rokov 1860 - 1870, členov Matice.

praktický politik pochopil, že sa treba jednoznačne rozhodnúť – a preto otvorene podporil v ankete SNN terajšieho vrcholného predstaviteľa Matice.

■ V MENE ŽIVOTASCHOPNOSTI

Na nezastupiteľný význam Matice slovenskej v posledných týždňoch poukázali mnohé osobnosti nášho politického, spoločenského a kultúrneho života. Potvrďuje to aj anketa autorov SNN a osobností, ktoré na stránkach Slovenských národných novín vystupovali – ukazujú sa výrazne potreba životaschopnej Matice, programovo jasne orien-

tovej a akcieschopnej, neutápajúcej sa vo vnútorných rozporoch. Matice, ktorá vnútornými rozporami nezaťažuje ani svojich radových členov, ale ani sympatizantov v širšej verejnosti a zároveň neposkytuje priam toxickú sebadeštrukčnú potravu médiám a prostrediu otvorene sa dovolávajúcejmu likvidácie inštitúcie.

Snem Matice bude prelomový, nielen čo sa týka volieb nového predsedu a nových vrcholných orgánov, ale aj v tom, ako nový matičný program noví ľudia dokážu programovo zamerať, aby verejnosť i politika na Slovensku odolala tlakom globalizácie, tendencii vytvárať z ľudí

bez tvaru, stále chudobnejúcu bezprizornú masu bezdomovcov vo vlastných dejinách a bez vplyvu na dianie dnes.

Schopnosť delegátov snemu po troch rokoch stupňujúceho sa napätia vo vedení jednoznačne a programovo vyriešiť vnútorný problém a zabrániť chaosu posilní možnosti a energiu a nasmeruje ju na upevnenie matičného vplyvu a autority vo verejnosti. Umožní matičníarom práve tak ako matičným médiám ráznejšie, jednoznačnejšie a otvorenejšie bojovať za verejnoprávny priestor a proti všetkým, ktorí by boli radi mediálnymi hrobármi Matice a jej tradície zápasu za identitu a štátnosť. Paradoxne, po sto päťdesiatich rokoch, keď sa Matica presadila proti maďarskej zvoli, dnes by sa mala poučiť od maďarskej schopnosti vytrvalo dosahovať svoje bez toho, aby sa bielizeň prala na verejnosti. Slovensko v dnešnej problematickej politickej, vojenskej a menovej integrácii nie je jediné, ktoré hľadá zdroj energie v národnej identite, ale je jedným z mála tých štátov, ktoré majú na to obrovský kapitál skúsenosti stopäťdesiatročnej inštitúcie. To je to, o čom sa rozhoduje v Martine – či snem dostojí veľkosti svojich vlastných predchodcov, ako na to vyzval na cyrilo-metodských oslavách predseda vlády Robert Fico alebo pod sochou kráľa Svätopluka predseda parlamentu Pavol Paška.

3 OTÁZKY PRE:

pre Otakara KOŘÍŇKA, prekladateľa a predsedu Rady Litfondu

Boh ochraňuj slovenské pamiatky!

• Ako predseda Výboru sekcie umeleckého prekladu Literárneho fondu si pamätáte na Letné školy prekladu, ktoré sa konali v budmerickom Domove slovenských spisovateľov. Čo podujatia prinášali? Boli fórom, na ktorom sa zúčastňovali najmä mladí prekladatelia, a prednášali tam skúsení teoretici aj praktici. Podujatia mali vyše tridsaťročnú tradíciu.

• Dnes sa v Budmericiach nemôžu konať. Prečo je objekt bez spisovateľov a spisovateľa bez objektu? Bývalý minister kultúry Daniel Krajcer po skončení prenájmu vypísal výberové konanie na nový prenájom. Stanovil trhové nájomné na vyše osemdesiat tisíc eur ročne.

Litfond dovtedy platil nájomné tridsaťtisíc eur. Nové vysoké nájomné si literáti nemohli dovoliť. Výberové konanie vyhralo isté občianske združenie, ktoré chcelo využívať objekt v Budmericiach na komerčné ciele. Keď však malo uzavrieť zmluvu s ministerstvom kultúry, zistilo, že prenajatý štátny majetok na také ciele podľa zákona nemožno využívať a zmluvu neuzavrelo. Záмок zostal neprenajatý. Očividne chátra a už ho aj vykradli. Ministerstvo muselo najat' SBS za tritisíc eur mesačne. Navyše štát prichádza o sumu z nájomného, čo podľa poslaneckého prieskumu už predstavuje stratu stotisíc eur. Zarážajúce sú okrem iného dve veci. Prvá – že minister kultúry Krajcer stanovil v netrho-

vom rezorte, akým má byť kultúra, trhové nájomné. Druhá – pred prikľepnutím Budmeric onomu občianskemu združeniu si nedal predložiť zámer, ako bude OZ Budmerice využívať...

• Daniel Krajcer kandiduje na predsedu Bratislavského samosprávneho kraja. Čo by ste mu odkázali za mnohých spisovateľov a prekladateľov? Vo svojom programe okrem iného hovorí, že sa bude starať o obnovu pamiatok. Ak sa bude o ne starať tak, ako sa „postaral“ o Budmerice, tak Boh ochraňuj naše pamiatky!

Zhovárал sa R. KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: Barbara BALOGHOVA

V SNN 43/2013
SI PREČITATE

- Nevinný Ján Danko z Trebišova – jedna zo zbytočných obetí partizánskej svojvôle
- Aktuálne žiadosti slovenských vlastencov pre Brusel - Popradské memorandum
- Historik Ivan Kamenec má prinajmenšom zvláštne interpretácie našich dejín

ISSN 0862-8823
42
9770862882007

Na Slovensku zasadala najvyššia a vplyvná Rada európskych biskupských konferencií Fundament cirkví narúša neobmedzená sloboda

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Ladislav LESAY

Predsedovia biskupských konferencií európskych štátov sa každoročne stretávajú na plenárnych zasadnutiach. Tohtoročné sa uskutočnilo na Slovensku, kam ich pozval bratislavský arcibiskup Stanislav Zvolenský v súvislosti s 1 150. výročím príchodu sv. Cyrila a Metoda na naše územie. Počas štyroch dní diskutovali o tom, do akej miery sú náboženstvo a Boh skutočnosťami, ktoré krajiny európskeho kontinentu uznávajú, rešpektujú a aktívne zahŕňajú do svojich ústav, právnych systémov i života celej spoločnosti.

Arcibiskup Stanislav Zvolenský

V príhovore na otvorení zasadnutia Rady európskych biskupských konferencií (CCEE) premiér Robert Fico privítal jeho účastníkov a zdôraznil, že prichádzajú v čase, „ktorý je pre náš starý národ mimoriadne vzácný“. Pripomenul udalosti, ktoré boli pre národ rozhodujúce a formujúce, a vyjadril presvedčenie, že Rada európskych biskupských konferencií dostáva na Slovensku pohostinný priestor na nerušené rokovanie o existenčných otázkach kresťanov v 21. storočí.

■ CIRKEV V SPOLOČNOSTI

Rada európskych biskupských konferencií (CCEE) združuje predsedov tridsiatich troch biskupských konferencií v Európe a tiež arcibiskupov Luxemburska, Monackého kniežatstva a Cypru maronitov, spolu s mukačevským eparchom Ukrajinu a s moldavským biskupom z Kišiniova. Hlavnou témou zasadnutia bolo – Boh a štát. Európa medzi laicitou a laicismom. Čo znamenajú pojmy laicita

a laicismus? Laicita vyjadruje vzťah cirkvi k štátu a naopak. Tak cirkev, ako aj štát si zachovávajú svoju suverenitu, neobmedzujú sa navzájom, pričom štát umožňuje náboženským spoločnostiam vstupovať do priestoru svojho pôsobenia. Laicismus sa vyznačuje úplným uzatvorením štátneho priestoru pre náboženské princípy.

Profesorka histórie Emília Hrabovcová uviedla na zasadnutí výsledky prieskumu, ktorý uskutočnila v rámci jednotlivých biskupských konferencií. Týkali sa úlohy cirkvi v spoločnosti európskych krajín, pohybujúcich sa medzi laicitou a laicismom.

Na otázku SNN, akým smerom sa uberajú európske štáty, odpovedala: „V zásade sa vo všetkých štátoch Európy poskytujú priestor cirkvi, ale princípy, na ktorých je založená, pomaly erodujú. Mení sa etický kódex, európske národy strácajú svoj fundament v mene neobmedzenej slobody. Nikto sa nepýta na náboženské presvedčenie, ale ak ho jednotlivci prejavujú, pociťujú neformálne barié-

ry s následkami pre profesionálnu kariéru, prístup k funkciám, finančným projektom a podobne. Ak výzvom 18. a 19. storočia boli viera a veda, v súčasnosti sa do popredia dostávajú spoločenské vedy ako sociológia a psychológia a už dnes pozorujeme ohrozenie akejkoľvek identity, ktorá sa definuje ako prírodná.“

■ V STAROBYLEJ NITRE

Účastníkov zasadnutia prijal prezident republiky Ivan Gašparovič a navštívili aj Nitru. Pri sv. omši v Katedrále sv. Emeráma predseda CCEE kardinál Péter Erdő v homílii vyzdvihol odkaz sv. Cyrila a Metoda pre celú Európu. Arcibiskup Stanislav Zvolenský formou osobitnej modlitby pred relikviou sv. Cyrila zveril Európu svätým Cyrilovi a Metodovi, spolupatroňom Európy a apoštolom slovenských národov.

V gréckokatolíckej Katedrále Povýšenia svätého kríža v Bratislave účastníci zasadania slávil božskú liturgiu v byzantsko-slovanskom ob-

rade. Predseda jej vyšší arcibiskup Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi Svjatoslav Ševčuk. Pri tejto príležitosti pripomenul, že v týchto dňoch Ukrajina pozorne očakáva, či nadväzujúce stretnutie Ukrajiny a EÚ rozhodne o jej postupnom začlenení sa do európskeho spoločenstva. Povedal: „Kresťania na Ukrajine – katolíci, pravoslávni a protestanti, ale aj židia a moslimovia na jednej strane jednoznačne podporujú proces európskej integrácie, na strane druhej sa však pýtajú, či existujú v Európe ešte európske hodnoty? Čo bude s rodinou a náboženským životom na Ukrajine? A požiadal o solidarnosť a modlitbu za milióny kresťanov rozličných obradov v celej východnej Európe, o ktorých budúcnosti sa práve rozhoduje.“

CCEE sa zaoberala tiež zmenami v rímskej kúrii, ktoré sa stali prvoradou úlohou pre nového pápeža Františka. Zásadnou témou najbližšej synody má byť antropológia človeka, čo je človek a kde je jeho miesto.

Maďari si privlastňujú osobnosti, ale tvrdia, že to robia iné národy

Všestranný Selye nebol János, ale Hans

Viliam KOMORA – Foto: internet, zdroj: posterus.sk

Od Maďarov zaznieva kritika, že Slováci si privlastňujú maďarských či uhorských dejateľov z rôznych oblastí. Pred niekoľkými mesiacmi o tom vyvolala polemiku veľvyslankyňa Maďarska v Aténach, čo dokonca riešilo maďarské ministerstvo zahraničia, kultúry a poslanci maďarského parlamentu. V skutočnosti si Maďari privlastňujú významných predstaviteľov spoločenského života z okolitých národov.

Príkladom môže byť aj pomenovanie univerzity v Komárne. Zákon č. 465/2003 Z. z. o zriadení podľa § 1 ods. 1 stanovuje jej názov: Univerzita J. Selyeho. Napriek tomu nemajú predstavitelia maďarskej menšiny zastúpenej vo vedení školy problém s tým, aby v maďarskom jazyku univerzitu označovali pod názvom Jánosa Selyeho. Nielenže to je v rozpore so zákonom, ale označujú ju aj v rozpore s menom, ktoré Selye sám používal.

■ MILOVAL SLOVENČINU

Hans Selye bol kanadský lekár, biológ, endokrinológ, chemik, historik, najmä zakladateľ modernej teórie stresu a významný vedec. Pochádzal z Rakúsko-Uhorska.

V predslove k slovenskému vydaniu jeho knihy pod menom Hans Selye a názvom Život a stres (vyšlo v Obzore v roku 1966, pôvodne Montreal v roku 1956) uviedol: že knihu napísal

TAKÁ JE PRAVDA

po anglicky a je dojatý, keď píše úvod do slovenského vydania, a že kniha vyjde v slovenskom preklade v mojej vlasti (čím myslel Slovensko v rámci vtedajšieho Česko-Slovenska). Spomína Prahu, Brno a Bratislavu, Karlovu univerzitu a krajanov, najmä českých a slovenských vedcov. Spomína školské lavice ľudovej a strednej školy v Komárne: „Preto dnes, keď píšem tieto úvodné riadky zo vzdialenosti

niekoľko tisíc kilometrov, vyplnených pevninou a oceánom, ktoré nás od seba oddelujú, vraciam sa v duchu do školských lavíc ľudovej a strednej školy v Komárne. Živo sa mi vybavuje ľubozvučnosť slovenčiny, mojej milý „lokálnej“ reči z mladosti, a celá tá pestrá jazyková zmes v srdci Podunajskej nížiny...“

■ PÔVODOM RAKUŠAN

Pri príležitosti 100. výročia narodenia H. Selyeho pod názvom Tvorca teórie stresu, Vedecké rokovanie pri príležitosti 100. výročia narodenia Jánosa Selyeho vydala univerzita pod maďarským názvom Selye János Egyetem (univerzita) v roku 2009 zborník (nemali problém použiť meno János).

„Môj otec bol Maďar a maďarské vlastenectvo mojich komárňanských profesorov veľmi pôsobilo na mňa. Moja matka zase bola Rakúšanka a počnúc mojim narodením aj ja, pretože som prišiel na svet na viedenskej klinike 26. januára 1907.“ Týmto slovom sa odvoláva Selye na svoj pôvod vo svojich „vzťahoch“. Od snov k objavom. Jeho otec Dr. Huga Selyeho, vojenského lekára, krátko po narodení syna previelil do Komárna, kde pôsobil ako lekár vo vojenskej nemocnici.

Samotný H. Selye sa štyri desaťročia venoval prispôbeniu sa živého organizmu stresu, príp. úlohe týchto „porúch“ (tzv. civilizačné choroby: kŕnatenie tepien, vysoký krvný tlak atď.), najprv v Prahe a od roku 1931 v Kanade, kde pôsobil najskôr na francúzskej univerzite v Montreale ako biochemik a potom histológ. V roku 1945 založil Výskumný ústav experimentálnej medicíny a chirurgie, ktorého bol vedúcim profesorom až do odchodu do penzie. Za svoju vedeckú prácu a výsledky bol viackrát navrhnutý na Nobelovu cenu, no nikdy ju nezískal. V Komárne sa na dome, kde býval, nachádza pamätná tabuľa, na dvore univerzity a v konferenčnej sále univerzity je umiestnená jeho busta (pozri obrázok).

VŠIMLI SME SI

Inak nemožno nazvať nedávny výrok bývalého vodcu Solidarity Lecha Walesu: „Musíme rozšíriť ekonomickú a obrannú spoluprácu, ako aj ďalšie oblasti s cieľom vytvoriť jeden európsky štát Poľska a Nemecka,“ povedal niekdajší symbol revolúcie v Poľsku v rozhovore pre ruskú tlačovú agentúru ITAR-TASS.

Walesa sa najskôr zbláznil

„Dosiahli sme taký technický pokrok, že už nemusíme byť uväznení v našich vlastných krajinách,“ dodal L. Walesa. Je nepochopiteľné, že Poliaci sa nevedia z histórie poučiť. Adolf Hitler sľuboval Nemcom po prvej prehratej svetovej vojne pod jeho vedením prosperitu a veľkú zjednotenú nemeckú ríšu až po Ural. Porážkou frustrovaní a ekonomickým marazmom (vojenskými reparáciami) gnivení Nemci mu uverili, lebo ponúkal rozhodnosť a živú nádej na lepšiu budúcnosť. Je zaujímavé, že v podobnej celospoločenskej nálahe sa nachádza v týchto mesiacoch aj Poľsko. A je nepochopiteľné, že nositeľ Nobelovej ceny za mier prichádza s obnovenou myšlienkou Hitlerovej

ríše. Argumentuje tým, že OSN a NATO sú iba „zle organizované spolky, ktoré zlyhali“, a o správnosti svojej teórie je jednoducho presvedčený. Ak sa ho v rozhovore pokúsili vrátiť k invázii nacistického Nemecka do Poľska v roku 1939, Walesa iba odvrkol: „Nemci sa už vyspovedali zo všetkých svojich svinstiev.“

Myšlienka európskeho superštátu v novodobých dejinách Európy vôbec nie je nová. Novým a zároveň pozoruhodným faktom však je Walesov zámer urobiť z poľsko-nemeckého zväzku hegemonu Európy bez ohľadu na ďalšie národné štáty.

(ib)

Zlá správa pre neprajníkov – Slovenskej republike sa začína dariť

Mierime medzi desať najlepších ekonomík

Nepotešíme tých, ktorých ekonomický pesimizmus nad budúcnosťou Slovenska drží už roky v politickom živote. Slovensko totiž rýchlo smeruje do prvej desiatky najvýkonnejších ekonomík Európskej únie. Nie je to vyhlásenie Roberta Fica, ani nikoho z členov jeho vlády. Je to konštatovanie nezávislých ekonómov.

Kým najhoršia budúcnosť čaká Španielsko, dokonca ešte aj pred Portugalskom a Gréckom, a už vôbec nehovoriac o Bulharsku, Slovensko sa má do roku 2018 dostať na ôsme poradie krajín Európskej únie (EÚ) s najlepším päťročným ekonomickým výhľadom. Rebríček vedie Nórsko a Česko je len dve priečky pred nami. Mimochodom, Česká republika prestáva byť zázrakom a nedosiahnuteľnou metou, určite nie, ak máme na mysli výkonnosť ekonomiky. V roku 2012 predstavoval rozdiel v hrubom domácom produkte na obyvateľa v parite kúpnej sily iba štyri percentuálne body. Slovensko totiž vlani dosiahlo úroveň 75 percent priemeru Európskej únie, kým

české hospodárstvo bolo na úrovni 79 percent priemeru Únie. Pred dvadsiatimi rokmi, keď obe ekonomiky vstúpili do éry samostatnosti,

ČO INÍ NEPÍŠU

bolo pritom české hospodárstvo až o 60 percent výkonnejšie. To je oficiálny údaj Národnej banky Slovenska.

baltskými tigermi. Z našich susedov má byť Česko vtedy na desiatej priečke, Rakúsko na dvadsiatej štvrtej a Poľsko na šiestej. Anomáliou je, že pri takom rýchlom raste HDP sa na Slovensku nezamestnaní nemôžu tešiť na lepšiu budúcnosť. Aj s percentom ľudí bez práce totiž máme byť v roku 2018 na smutnej medaile „zemiakovej“ pozícii Európskej

Podľa seriózných odhadov národných špecialistov je Slovensko do roku 2018 predpovedaná v oblasti výšky HDP skvelá pozícia v Únii. A to na štvrtom mieste za tromi po-

únie. Naše pozitívne výsledky sú tiež založené na nekonečnom utáňovaní opaskov pospolitého ľudu.

Ján ČERNÝ
Karikatúra: Ľubomír KOTRHA

Samostatnosť nebola bez obetí

Eva ZELENAYOVÁ

Pri ceste do Hlohovca v obci Šulekovo sa ukrýva skvost architekta Dušana Jurkoviča – pamätník martýrom Viliamovi Šulekovi a Karolovi Holubymu. Zatiaľ sa nerozpadáva. A povahujúce sa prázdne fľaše i ohorky z cigariet naznačujú, že nie je opustený. Napokon, nachádza sa v blízkosti frekventovanej čerpaciej stanice. Obidvoch mladých národovcov v októbri 1848 na tomto mieste obesili. Šuleka aj Holubyho vymenoval Hurban za komisárov práve v tom čase ustanovenej Slovenskej národnej rady. Zúčastnili sa aj na Slovenskom povstaní za národné požiadavky, čo uhorská moc posúdila ako buričstvo, za čo bol trest smrti. Správanie sa budapeštianskych hegemonov v roku 1848 náramne pripomína správanie sa pražských o sto rokov neskôr...

Rok 2013 je jubilejným rokom mnohých, národne významných udalostí. Uplynulo už šesťdesiatpäť rokov od prvého verejného politického vystúpenia Slovákov, keď sa skupina vlastencov pod vedením Štefana Marka Daxnera a Janka Francisciho 10. mája 1848 stretla v Liptovskom Svätom Mikuláši a v kúpeľoch Ondrašová pred zhromaždeným národom predniesla Žiadosť slovenského národa. Už 16. septembra 1848 Štúr, Hurban a Hodža založili Slovenskú národnú radu, aby presadzovala Žiadosť slovenského národa. Štúr 19. septembra toho istého roku v mene SNR oficiálne vypovedal poslušnosť maďarskej vláde a vyzval Slovákov na boj za vlastnú slobodu a nezávislosť. Napriek okružnému výročiu týchto odvážnych činov nekonal sa žiadne

štátne oslavy. Pri Múzeu SNR v Myjave si ako každý rok aj tohto roku udalosti revolučného roku 1848 pripomenuli členovia Slovenskej spoločnosti inteligencie Korene.

KOMENTÁR

Vznikom Česko-Slovenskej republiky sa zápas o národnú svojbytnosť neskončil. Naopak. Pražské vedenie štátu ignorovalo Pittsburskú dohodu a neumožnilo Slovákom rovnoprávne postavenie v štáte. Útočilo na kresťanské ctenie národa, správalo sa k nemu ako v dobytej kolónii. Bránilo slovenským národovcom informovať cudzinu o postavení Slovákov v štáte, vytváralo pôdu na konflikt. Až 6. októbra 1938 nastal okamih, keď v Žiline bola vyhlásená autonómia Slovenska. Odvtedy uply-

nulo sedemdesiatpäť rokov. Kto si tohto roku pripomenul túto významnú udalosť v dejinách slovenského národa? Nekonal sa nijaké štátne oslavy, spomienka v Žiline mala lokálny charakter, akoby sa ani netýkala celého Slovenska.

Kto si v marci pripomína vznik Slovenskej republiky v roku 1939, je tak ako v minulosti označovaný za pravcového extrémistu či klérofašistu. Slovník našich vládcov preberá oficiálna propaganda aj po dvadsiatich rokoch od vzniku samostatného štátu. Dokonca horlivejšie než za režimu, ktorý sme zákonom odsúdili ako zločinný. V médiách takmer výlučne dostávajú priestor ľudia, ktorí bytostne nenávidia vlastný štát. Ľudia bez identity, hodnotovo prázdni, egoistickí karieristi.

Oficiálny prístup štátnych reprezentácií k národno-emancipačnému poslaniu, k jeho nositeľom i obetiam sa vyznačuje nezáujmom ba až nepriateľstvom. Spolky nadväzujúce na pamäť národa sú vytlačované z verejného života i médií. Sú hanlivé nálepované, zosmiešňované, zatracované ako okrajové. Spomínať na Slovákov, ktorí po vojne položili

život za obnovu slovenského štátu, sa v našej slobodnej, demokratickej, pluralitnej krajine rovná spáchaniu spoločenskej samovraždy. Za zázrak môžeme považovať fakt, že do preambuly Ústavy Slovenskej republiky sa dostal odkaz na cyrilometodské dedičstvo. Faktom je, že nezostala bez kritických pripomienok najmä politikov maďarskej národnosti.

Cesta k slovenskej štátnosti má svoju dlhú históriu. Bofavú i hrdinskú. Politické reprezentácie po roku 1993 majú tendenciu vystupovať na verejnosti, akoby sa slovenská štátnosť začínala práve nimi. Bez odvahy pozrieť sa do minulosti a vzdať úctu martýrom národa. Lenže bez poznania minulosti, nech je akákoľvek, nemôže vzniknúť národné povedomie. Predseda SSI Korene Viliam Hornáček pri tohtoročnej spomienke na udalosť z roku 1848 v Myjave vyslovil želanie, „aby tento rok bol posledným rokom našej národnej ľahostajnosti a nezodpovedného mlčania kompetentných a stal sa rokom prerodu slovenskej spoločnosti na náročný, aktívny a zodpovedný národ“.

To asi naozaj nikoho nezaujímá

Ivan BROŽÍK

Úlohou médií je prinášať informácie. To v prvom rade. Tak to bolo hádam ešte v časoch novinára menom Samuel Langhorne Clemens. Teda niekedy v prvej polovici devätnásteho storočia. Už vtedy pri zaujímavých informáciách dokázali vydavateľia poslať kolportérov do ulíc s mimoriadnymi vydaniaми ich titulov. Mimochodom, ten pán Clemens nebol len tak hoci kto. Ale o neho teraz nejde. Ide o jeho oveľa mladších a v oveľa modernejších časoch 21. storočia pracujúcich kolegov. Ak by prostredie výroby potravín, chovu hospodárskych zvierat a pestovania obilnín či iných úžitkových rastlín, ľudovo zvané poľnohospodárstvo, dokázalo znížiť nezamestnanosť v tej-ktorej krajine o polovicu, všade naokolo

by to bol zázrak do mimoriadneho vydania alebo aspoň na titulné stránky, kde by to oznamovali palcové titulky.

Na Slovensku sme napríklad dohodu o reforme Spoločnej poľnohospodárskej politiky na

POZNÁMKA

rokovaniach Európskeho parlamentu za účasti predstaviteľov Európskej komisie a Rady Európy takmer ani nezaregistrovali. Ide o dohodu prijatú na sklonku septembra a o materiál, ktorý by mal platiť od začiatku budúceho roka. Teda dokument, od ktorého budú existenčne závislí aj naši súčasní či budúci poľnohospodári. Výdavky v ňom načrtnuté svedčia o tom, že kapi-

tola Poľnohospodárstvo EÚ predstavuje takmer 38 percent z budúceho sedemročného rozpočtu Únie (2014 – 2020). Vyčlenená suma má zabezpečiť, že ani jeden jej členský štát nedostane menej ako 75 percent priemeru EÚ do roku 2019. Finančná podpora na hektár pôdy nesmie byť menšia ako 60 percent z priemeru grantov udelených do roku 2019 v rovnakej správnej alebo poľnohospodárskej oblasti. Výrazne bude podporovaná aktívna účasť mladých poľnohospodárov, ktorí by mohli čerpať ďalšie dotácie vo výške 25 percent počas prvých piatich rokov. Aspoň tak to avizuje Európska komisia. Podľa uzavretej dohody členské štáty budú môcť stanoviť vyššie dotácie pre znevýhodnené oblasti.

Dohoda tiež určila, že v období rokov 2014 až 2020 sa preinvestuje viac ako 100 miliárd eur na pomoc poľnohospodárom v boji proti problémom, ktoré sú spojené s eróziou a so znečistením pôdy, problémom s vodou, biodiverzitou a so zmenami klímy. V oblasti priamych platieb pre poľnohospodárov budú mať prioritu žiadosti týkajúce sa troch poľnohospodárskych praktík, prospešných pre životné prostredie. Ide o diverzifikáciu pestovaných plodín, zachovanie trvalých pasienkov a od roku 2018 o zachovanie oblastí „ekologického záujmu“. Nuž, určite je dôležitejšie informovať o súdnom procese veľkodčery istého magnáta z východu republiky alebo o tom, že zas nejaký blázon nezvládol svoju limuzínu a spolu so stromom zlikvidoval aj sám seba. Prinajlepšom. Alebo o príbuzenských prepojeniach na ministerstve. Mali by sme si však konečne uvedomiť, čo je u nás na Slovensku a pre jeho obyvateľov podstatné. A čo je napokon podstatné – logicky – aj pre samotné Slovensko. Už je načase.

AKO BOLO, ČO BOLO

Vojenský lekár Karol Viršík mal tú smolu, že sa ocitol na východnom fronte. Po ôsmich mesiacoch sa vracal domov sanitným vlakom. Medzi ranenými bol nadrealistický básnik Rudo Fabry, ktorý utrpel veľmi kuriózne zranenie. Trafili ho rovno do sedacej časti tela, preto celou cestou nadával, ležiac na bruchu. Na front ho neposlali ako poetu, ale ako frontového kameramana, ktorý nakrúcal scény pre film *Od Azovského mora po Kaukaz*. Mal byť pokračovaním prvého slovenského celovečerného filmu *Od Tatier po Azovské more*, ktorý mapoval ťaženie slovenskej Rýchlej divízie v Sovietskom zväze. Z Fabryho rozprávania vieme, že nakrúcal vojakov, ako si máčajú nohy v Azovskom mori, debatujú s civilným obyvateľstvom, šantia s miestnymi dievčatami, píšú listy domov alebo sa mocú okolo vojenskej kuchyne. V jeho záberoch, ako aj v sekvenciách ďalších

kameramanov chýbalo to, čo vojnový film potrebuje: vojna. Nuž nečudo, že druhá časť našej vojnovéj epopeje nikdy neuzrela svetlo sveta.

Prvú časť filmového diptychu odpremietali pod turis-

Dokument o strihaní a preskakovaní

Peter VALO

tickým názvom *Od Tatier po Azovské more*. V nemeckej verzii niesla bojovejšiu názov *Drang nach Osten*. Režisér Július Kovačovič poskladal svoj dokument z materiálov viacerých slovenských frontových kameramanov. Medzi nimi by sme našli aj známe mená ako Bohumil Havránek či František Trutz. Viaceré zábery nakrútil aj žiak profesora Plicku Karol Krška. Keďže materiál vyslaných vojenských kameramanov

nestačil, režisér si musel vypomôcť aj materiálmi filmového týždenníka *Nástup*. Aj to sa mu mánilo, preto film vylepšil spravodajskými šotmi českých kameramanov Čepeláča a Zahradníčka, ktorých na východ-

venského rozhlasu stotník Ján Doránsky. Po vojne sa názov filmu spájal len s jeho menom. Emigroval do Talianska a odtiaľ do Kanady, kde aj zomrel. Ostatným tvorcom filmu to vyhovovalo, pretože sa odpútala

mu sa vystrihol každý, kto mal k nemu prístup.

Mimoriadne pracovitý a nezávisle pracujúci filmový historik Ivan Rumanovský sa po čase dostal do moskovského archívu a podaril sa mu husársky kúsok. Medzi trofejnými materiálmi našiel kompletnú verziu filmu *Od Tatier po Azovské more* a domov priniesol jej kópiu, no po čase zistil, že sa niektoré osoby či scény z filmu strácajú znova. Rumanovský neobjavil nič nové. Takéto situácie sa u nás opakovali pri každej zmene. Po vojne sa rozrastali rady partizánov, po Gottwaldovom puči zase zástupy komunistov a po prevrate v roku 1989 sa vyrojili bojovníci proti komunizmu. Skoky a preskoky si niekedy vynútil pud sebazáchovy, inokedy aj túžba po kariére. Ak by dnes niekto krútil dokument *Od Tatier po Bratislavu*, mal by to jednoduchšie. Minulosť-nemilosť, strihať netreba. Naši politici si bez rizika skáču zo strany do strany, hlavne že im ostane parlamentné koryto.

pozornosť od nich. To však nestačilo. Z kópie filmu začali miznúť mená a celé zábery tvorcov a aktérov filmu, ktorí zostali na našom území. V archíve sa zachovala len okypťená verzia, tu chýbal zvuk a tam kúsok obrazu.

Po vojne nebolo podstatné, že na východný front nešiel nikto dobrovoľne. Kto nechcel mať problémy, prepísal si životopis a s minulosťou nechcel mať nik nič spoločné. Aj z fil-

SEBAOBRAHA

Večer 8. októbra tohto roku a na druhý deň dopoludnia v repríze odvysielala televízna Dvojka RTVS dokumentárny film z produkcie nemecko-francúzskej tv spoločnosti Arte. Dokument sa zaoberal činnosťou scientológov. Ich organizácia je v USA považovaná za cirkev, riadená je ako korporátna firma a prenikla do najvyšších obchodných, spoločenských i politických kruhov, Biely dom a tajné služby nevynimajúc.

Cirkev, firma alebo sekta?

V Nemecku činnosť scientológov preveruje Spolkový úrad na ochranu ústavy, vo Francúzsku boli odsúdení na pokutu šesťstotisíc eur, v Grécku ich organizáciu zakázali, pôsobí však pod iným názvom, a v Rusku sa infiltrovala dokonca do zbrojného priemyslu, takže je považovaná za špiónážnu sieť. Scientológiu ako novú dogmatickú filozofiu snažiacu sa o zmenu dovtedajšieho spoločenského systému vymyslel v rokoch 1953 a 1954 americký autor sci-fi literatúry Ron L. Hubbard, ktorý ju charakterizoval vo svojej knihe Dianetika ako „aplikovanú náboženskú filozofiu“ a základ nového náboženstva. Zaujímavé je, že Hubbard ako zakladateľ „novej cirkvi“ neskutočne zbohatol a zrazu sa stratil bez stopy. Jeho mŕtve telo sa nikdy nenašlo.

Na Slovensku začali scientológovia činnosť v roku 1995 a dnes sa k nim údajne hlási vyše dvetisíc členov. Jedným z hlavných predstaviteľov scientológov na Slovensku je Pavol Timko, ktorý založil aj spoločnosť Business Success. Na Slovensku sú scientologické organizácie registrované ako občianske združenia a činnosť majú povolenú Ministerstvom vnútra SR. Scientológia u nás nie je uznaná ako náboženská spoločnosť, keďže zákony SR umožňujú registráciu novej cirkvi až po preukázaní dobrovoľnej registrácie dvadsaťtisíc členov.

Na Slovensku sa v médiách prevalil škandál okolo scientológov pred rokmi počas druhej Dzurindovej vlády, keď firma zabezpečujúca pre vládu a všetky štátne orgány intranet a internetovú sieť gov.sk vraj patrila pod scientológov.

Scientológovia pred odvysielaním filmu na Dvojke chceli diktovať RTVS podmienky, dokonca chceli zrušiť vysielanie programu. Proti odvysielaniu dokumentu Špióni scientology sa podľa internetu vraj ohradili hlavní predstavitelia scientológov strednej Európy, ktorí sídlia v Maďarsku. Informácie o tomto fakte priniesol portál omediach.com. Upútavka RTVS hovorila o tom, že ide o hodinový dokument nemeckej výroby z roku 2012, ktorý si posvietil na praktiky scientológov. Okrem iného má film odhaliť špiónážne metódy, ktorými si získavajú prívržencov a vplyv. Vo filme sa divák dozvie aj to, že organizácia má vlastnú tajnú službu s názvom OSA.

„Tento film nie je hodný toho, aby bol vysielaný na Dvojke, televíznom programe, ktorý patrí medzi najkvalitnejšie na Slovensku,“ napísala PR manažérka Krisztina Tamás-Feth Scientology OTL Central Europe. Scientológovia žiadali stiahnuť program z vysielania alebo aspoň uverejnenie protestného vyhlásenia príslušníkov organizácie, v ktorom tvrdia, že oni dodržiavajú ľudské práva. Ani jedno, ani druhé však vedenie RTVS neprijalo a programová štruktúra sa nezmenila, film bol teda odvysielaný. Kto ho videl, mohol si na scientológiu vytvoriť vlastný názor...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Roman Kaliský – dodnes neprekonaný, ale ani nenapodobňovaný

Jeden z najctihodnejších našincov

Dušan D. KERNÝ – Foto: Ladislav LESAY

Roman Kaliský, nestor slovenskej žurnalistiky a literatúry faktu a matičiar, prekročil deväťdesiatku. Redakcia matičných Slovenských národných novín, pri ktorých znovuzrození po roku 1989 stál, mu chce zaželať veľa zdravia, trpezlivosti, osobnej pohody a pokoja. A všetci vieme, ako to potrebuje, a chceme, aby vedel, ako mu to zo srdca želáme.

Roman Kaliský je dodnes neprekonaný aj na matičnej pôde. Bol to on, ktorý ako člen výboru Maticy slovenskej v roku 1994 napísal stať Matičný investičný fond, a. s.: ilúzia a skutočnosť. Uverejnil vecnú, faktografickú analýzu o Matičnom fonde, ktorý vznikol pri prvej vlne kupónovej privatizácie, a ako sám napísal, „ani sa nezavdával a určite nepotešil akcionárov tohto fondu“. R. Kaliský sa domáhal, aby sa písalo o fonde pravdivo a fakty sa nezamotávali a aby vedenie fondu si pod vlastným menom podalo neradostnú bilanciu Matičného investičného fondu. Faktografická analýza sa končila morálnou výzvou a ešte dnes stojí za to, aby sa zverejnila ako príklad. A tiež ako povinnosť pre SNN najmä preto, že v čase svojho vzniku nebola na stránkach matičných novín publikovaná a R. Kaliskému ju uverejnil Literárny týždenník (č. 50/1994). Aj keď sú dnešné SNN isteže iné, stále je na nich zrejme zodpovednosť, aby sa za to autorovi ospravedlnili a text zverejnili, pretože je objektívnym pohľadom a hodnotením dodnes neusporiadanej atmosféry, ktorá má priamy i nepriamy vplyv na matičnú i nematičnú verejnosť. Napokon všetky Kaliského texty o Matici na križovatke trebárs z roku 1995 alebo Faktor času zo SNN č. 38/1992, vrátane toho neskoršieho, keď oznámil, že sa vzdáva členstva vo výbore MS, sú nielen brilantne vyargumentované, ale najmä podložené zmyslom pre morálku a spravodlivosť.

■ VLASTENECKÝ POSTOJ

To je však len zlomok, ale to nie je všetko, čím Roman Kaliský je. Je to nielen publicista, ktorý napísal, že rokom nášho narodenia je rok 1944, teda Slovenské národné povstanie, ale je to aj muž, ktorý aj tak žil a pre ktorého SNP bola aj

vlastenecká vojna proti nemeckej okupácii.

Kaliský sa prejavil v mnohom – trebárs v tom, že ako jediný vedel z Chalupkovej básne Mor ho!, v ktorej je verš: „Naše sväté heslo je: sloboda a sláva!“, urobiť – ako jediný – pozdrav pre čestnú stráž prezidenta republiky. Znel: Sláva vlasti, vojaci! Odpoveď znela: Sloboda a sláva, pán prezident! A tento pozdrav i odpoveď po prvý raz aj zazneli na

teľný – je text svedectva o návrhu zákona Pápež Pavol VI. sa zaslúžil o Slovenskú republiku, text uverejnený v SNN 50/1992. Je to o prvom čítaní pápežských dekrétov o zriadení samostatnej slovenskej rímskokatolíckej cirkevnej provincie, o zriadení trnavskej arcibiskupskej metropoly, dekrétov o úprave diecéznych hraníc – o takej úprave, aby ani najmenšia časť Slovenskej republiky nepatrila pod právomoc

nádvorí Bratislavského hradu. A rovnako to znelo a zvučalo všade, kde si Roman Kaliský zastal svojimi textami, svojou slovenčinou, svojím postojom: Federácia v stave klinickej smrti v SNN 24/1992; Dajme zbohom federácii, Koridor, 10. marec 1992; Suverenita – prvý krok k samostatnosti, SNN 11. marec 1992; Návrh Deklarácie Slovenskej národnej rady o štátnej zvrchovanosti Slovenskej republiky, 15. jún 1992 – radikálny návrh vypracovali s R. Kaliským D. Machala a M. Tkáč – hovorcovia Kongresu slovenskej inteligencie. Neprekonaný – a aj neprekona-

cudzieho biskupstva. Je to Kaliského svedectvo o strhujúcej udalosti, ktorú sám označuje za „impozantný pokus o prelomenie bariéry nevedomosti, neochoty a mlčania...“

■ HOTOVÝ OBJAV!

Udalosť mala mimoriadny ohlas! Pre mnohých obyvateľov Slovenska (o Čechách a Morave už ani nehovorím) to bol hotový objav; odohral sa 1. novembra 1990 a jeho aktérmi boli Gustáv Valach a s ním skvelý prekladateľ Karol Kusík, Milan Rúfus – a Roman Kaliský. Prezident V. Havel, jeho

kancelár Schwarzenberg a i. boli „prekvapení a viditeľne vynesení z miery“. V Šaštínskej bazilike na slávnostnom akte po pontifikálnej omši zrejme vytyšil priznak niečoho a „ako sa o dva roky ukázalo, ani sa veľmi nemýlil“, dodáva R. Kaliský. A ďalej ukazuje, ako sa s pápežským dokumentom narábalo vo federálnom a aj národnom parlamente a len po júnových voľbách v roku 1992 sa zmena pozitívne premietla do postoja slovenského zákonodarného zboru. Predseda NR SR Ivan Gašparovič prejavil aj osobnú úctu k historickému dokumentu, o ktorom kardinál Ján Chryzostom Korec vyjadril názor, že ide o štátoprávny akt. Kaliský dotahoval veci do konca – preto napísal, že treba prijať jednoduchý zákon: Pápež Pavol VI. sa dekrétom o zriadení samostatnej slovenskej cirkevnej provincie zaslúžil o Slovenskú republiku. A k tomu ako prílohu dať pápežský dekrét z 30. decembra 1977.

■ ŽIVOT PO ČISTKÁCH

Toto všetko už niekedy niekto povedal, ocenila to Matica i prezident SR vysokými vyznamenaniami. Vie sa to, len sa na to zabúda. O Romanovi Kaliskom však hovorí aj zažitá zápisnica z novembra roku 1967, keď sa robili čistky v Kultúrnom živote – týždenníku Zväzu slovenských spisovateľov, ktorého predsedníctvo z večera na ráno „menilo“ šéfredaktora. Roman Kaliský bol výraznou reportérskou postavou. Boli tam mená, ktoré vošli do politických, žurnalistických a literárnych dejín Slovenska druhej polovice XX. storočia s presahom do storočia XXI. V tom prudkom spore JEDINE Roman Kaliský hovoril o morálke a nemorálnosti. Hovoril o nemorálnosti, že sa spisovateľské predsedníctvo stotožnilo s politickými ultimátom všemocného ÚV komunistickej strany a nevynútilo si samostatné rozhodovanie: „Keď tak urobilo, postupovalo nielen nemravne, ale aj politicky krátkozrako a raz sa za to bude hanbiť,“ povedal vtedy Kaliský a bola to prorocká pravda.

Bol jediný, kto aj v nemorálnej dobe hovoril o morálke a jej potrebe – a toho sa držal. Mnohaja ljeta Roman, hlboká poklona od všetkých dnešných autorov SNN, ktorým nebolo dané vyčnievať nad svoju dobu ako TY.

Bulvárni idioti a ich ataman

Drahošlav MACHALA

Rudko Chmel ešte ako minister kultúry Slovenskej republiky nalial do Kaligramu milióny slovenských korún a jeho večný aj verný kamarát Ladislav Ballek odrazu publikuje práve v Kaligrame svoje spomienky na svoje diplomatické účinkovanie. Dobré sa skúsení chlapci predzabobili. Na pôvodnú slovenskú prózu niet peňazí, ale sú ľudia zvláštneho razenia a zvláštneho predurčenia, ktorí si vedia vždy peniažky zadovážiť. Ladislav Ballek raz môjmu kamarátovi Petrovi Štrelingerovi, osviežený vinom, a preto aj úprimne zdieľny, vysvetlil situáciu po lopate a lapidárne: „Peter, miesta pod slnkom sú už rozdadané!“ Rudko Chmel, známy služobník špekulanta Sorosa a pridružený korporácií, nikdy nechcel slovenskú štátnosť. Preto spoluzaložil stranu MOST – HYD, ktorej sa stal podpredsedom. Pritom sa Slovákom vysmieva a robí z vlastencov nacionalistov. Na objednávku píše do SME-tí svoje „poľuchlosti“, len aby podal výkon a božechovaj zostal na výplatnej listine. Pritom v parlamente star-núci seladón pospáva ako český

Schláfenberg. Ale do spiacieho Chmela sa nikto z Markrízy, ani z protislovenskej STV neobuje. Ladislav Ballek sa za celé účinkovanie ambasádora v Čechách nevedel naučiť, že zastupuje slovenskú vládu. Vždy hovoril

O ČOM JE REČ

o česko-slovenských vzťahoch, hoci každý diplomat vie, že mal hovoriť o vzťahoch slovensko-českých. Lackovi Ballekymu, ktorý rovnako vznik Slovenskej republiky odmietal, nehnušilo sa zastupovať nechcený slovenský štát v Prahe, kde se měl pět let blaze! Vysoko mravný postoj!

No keď odcestujú štyri poslankyne SMER-u do Sankt Peterburgu, nastane mediálna delostrelecká príprava. Modeluje sa takto: Pani Gibalová z KDĽ, ktorú do zostavy nominovali z parlamentu, inštruujú, aby účasť pred odletom odmietla a radšej sa zaradila do Pochodu za život v Košiciach. Z petrohradskej zostavy teda vypadla jediná opozičná poslankyňa. A mohla sa začať poľovačka na „jednofarebnú“ vládnu stranu. Lebo túto „jednofa-

rebnosť“ potrebujú stále natíkať ľudom do hlavy ako Goebbels. Vtedy na scénu nastúpilo tupohlavé kladivo (luftpresshammer!) Michal Kovačič a elévka z Markrízy. Pracovné metódy markrizákov sú nasledujúce: odchyt poslankýň sa vždy deje pri výťahu alebo pri záchodoch. Skutočne vhodné miesto na rozhovor... Na nepripravené dámy bulvárni snajperi vystrelujú dobre sformulované zákerne otázky. Redaktorka Markrízy sa kolegiálne pýta Jany Laššákovéj, prichádzajúcej k výťahu. „Tak čo, boli ste na takej malej dámskej jazde v Petrohrade?“ Zaskočená Laššáková odpovie: „Nooo, tak nejako.“ Ale vzápätí sa spamätá a uvedomí si, že odpovedá do Markrízy, preto spozornie. Jana Laššáková zaargumentovala, že parlamentná cesta do Petrohradu bola dávno plánovaná aj NR SR schválená. A mala aj logiku, lebo nedávno slovenský parlament navštívil predseda Ruskej Dumy, knieža Sergej Naryškin. O metódach Markrízy možno prednášať na Katedre žurnalistiky ako o podpävkách, lebo tak pracuje najhoršia žltá tlač a bulvár. Slogan „dámska jazda

do Petrohradu“ sa na druhý deň preleje „spriatelennými“ médiami. V titulkoch sa pritvrdzuje: Dámska jazda na nákup kabeliek v Petrohrade či Vyberali si kvalitné topánky. Nič z toho nie je pravda. Takto sa zosmiešňujú a ponížujú dospelí ľudia, ktorí sú vzdelaní, rozhladení a v slovenskom parlamente odovzdávajú kvalitnú prácu. Vtedy prichádza druhá zmena bulvárnych idiotov. Pre tzv. dámsku jazdu rozosieva medzi ľuďmi nenávisť, no najmä závisť. To, čo robí v médiách jednotka trápnosti jeden Kovačič, je ľudsky nízke. Keď sa zjaví na obrazovke Markrízy, môžete pokojne prepnúť na inú stanicu!

Perfidna a manipulátorská práca televízie Markríza vedie vzdelaných ľudí k záveru, že túto televíziu nielenže netreba pozerať, ale ju treba večer radšej vypnúť. Napokon, je tu aj dôkaz Rady pre vysielanie a retransmisíu (RVR), že Rada komerčným televíziám uložila 24. septembra 2013 viacero pokút. Markríza a televízia Jój dostali po desaťtisíc eur za príspevky vo večernom spravodajstve, ktoré zasiahli do ľudskej dôstojnosti. Sankciu tisíc eur dostala aj verejnoprávna RTVS, lebo porušila ochranu maloletých. Nevie, čo sa stalo, ale predseda RVR Miloš Mistrík, ktorý chce byť s každým (servilne!) zadobre, sa konečne odhodlal k činom. Aha, blíží sa mu koniec dobre platenej prechádzky.

Matica patrí Slovensku, ale jej srdce tľie v historickom Martine

Matičná veda v dnešných časoch

Pavol PARENÍČKA – Foto: archív SNN

Pamätne a pravdivé je vyjadrenie Mariána Tkáča, že „Matica patrí celému Slovensku, no jej srdce tľie v Martine, v meste, ktorého národné tradície siahajú ešte do začiatku 18. storočia, do čias, keď v Onóde zavraždili turčianskych delegátov, a ktoré zákon povýšil na centrum národnej kultúry Slovákov“. V duchu týchto slov dnes Matica slovenská buduje v Martine modernú kultúrnu a vedeckú inštitúciu.

V oblasti matičnej vedy, výskumu i prezentácie pracovalo v roku 2013 Védne ústredie Matice slovenskej (VÚ MS), Slovenský literárny ústav, Slovenský historický ústav, Stredisko národnostných vzťahov a Krajanské múzeum, z odborných pracovísk Archív MS. Úzka prepojenosť VÚ jestvuje s Vydavateľstvom MS pričom autorsky, spoluautorsky, zostavovateľsky, editorsky, redaktorsky i recenzentsky pracovníci VÚ participujú na vydávaní ústavných zborníkov, ako sú Slovakistika, Historický zborník, Slováci v zahraničí, monografií, odborných i popularizačných publikácií, periodik Slovenské národné noviny, Slovenské pohľady a iných tlačí.

VEDECKÉ AKTIVITY

Medzi najvýznamnejšie podujatia ústredia patrila medzinárodná vedecká konferencia Matica slovenská v národných dejinách 26. a 27. februára 2013 v Martine. Záštitu nad

ňou prevzal minister kultúry Marek Maďarič a rokovanie konferencie pozdravil predseda vlády Robert Fico. Na konferencii vystúpilo vyše osemdesiat vedeckých a odborných pracovníkov z viacerých európskych krajín i zo zámoria. Rokovali v troch sekciami – dejiny Matice slovenskej, vnútramatičná problematika, zahraniční Slováci. Konferencia prijala komuniké, ktoré naznačilo perspektívy vedeckého rozvoja MS. Na knižné vydanie je pripravený rozsiahly zborník z tohto podujatia.

Ďalším dôležitým podujatím VÚ sa stala celoštátna konferencia Východné Slovensko v slovenských národných dejinách, ktorá sa uskutočnila v rámci Svetového stretnutia Slovákov 4. júla 2013 v Košiciach pod záštitou ministra školstva, vedy, výskumu a športu D. Čaploviča. Vystúpili na nej poprední vedeckí, akademickí a matiční pracovníci, zaoberajúci sa dejinami východoslovenského regiónu, pričom aj na tejto konferencii bolo prijaté komuniké a príspevky z neho budú publikované v matičnom zborníku Slovakistika. Obe konferencie organizačne pripravil a o ich vysokú profesionálnu úroveň sa zaslúžil prof. I. Sedlák.

K vedecko-výskumným počinom VÚ v roku 2013 sa zaradili aj viaceré akcie v rámci Slovesnej jari, ako napríklad kolokvium Predseda a tajom-

ní o Matici v Martine. Z najvýznamnejších náučných podujatí treba ďalej osobitne spomenúť tieto: vedecká konferencia k 200. výročiu narodenia Sama Tomášika v Chyžnom, odborný seminár k 100. výročiu narodenia Jozefa Emanuela Cubínka v Oravskej Polhore, konferencia Postavenie Slovákov na jazykovo zmiešanom území SR vo Filakove, vedecká konferencia k 190. výročiu narodenia Jána Gotčára v Makove, 2. európsky kongres Matic slovenských národov, ktorý sa uskutočnil ako úvodné podujatie Národných matičných slávností za účasti jedenástich delegácií 1. augusta v Martine, odborný seminár k 100. výročiu úmrtia Ľudovíta Vladimíra Riznera v Trenčíne a odborný seminár k 220. výročiu narodenia Ladislava Záborského v Spišskej Kapitule. Z viacerých týchto podujatí sa ako knižné výstupy pripravujú vedecké zborníky (napr. o Tomášikovi, o Záborskom), jednotlivé štúdie budú publikované v matičných zborníkoch VÚ.

BUDOVANIE BIBLIOTÉKY

V oblasti výstavnej činnosti, obsahujúcej prvky vedecko-výskumnej práce, sa VÚ podieľalo na príprave a realizácii výstavy Matica v národe – národ v Matici, ktorá bola predpremiérovou prezentovaná v Trenčíne a vo Zvolenskej Slatine;

jej premiéra sa uskutočnila v rámci Národných matičných slávností 2. augusta 2013 v Martine. Výstava, doplnená o katalóg v podobe odbornej publikácie, sa tešila mimoriadnemu záujmu odbornej, školskej i laickej kultúrnej verejnosti na Slovensku i zo zahraničia.

Je významné, že VÚ vybavilo a zúradovalo klasifikáciu MS v zaradení Štatistického úradu SR vo svojej prvej vedľajšej činnosti ako „vedecko-výskumné pracovisko v oblasti historických a spoločenských vied“ (táto klasifikácia bola MS odňatá z dôvodu nedostatočnej reflexie vedecko-výskumnej činnosti v komplexných správach MS), v druhej ako „knižnično-archívne pracovisko“. V rámci toho sa vykonali rekognoskačné práce týkajúce sa zistenia aktuálneho stavu knižničného fondu v ústavoch i na ďalších matičných pracoviskách, čím sa VÚ usiluje vytvoriť predpoklady na začiatok odborného, knihovníckeho vybudovania Bibliotéky MS v Martine, ktorá v nej absenteje od roku 2000. Po zániku Vedeckej i Oponentskej rady MS po roku 2000 VÚ vypracovalo Štatút, organizačný a rokovací poriadok Grantovej komisie MS s cieľom podpory významných vedeckých projektov, ktorý vstúpil do platnosti 15. júla 2013, pričom prvú etapu svojej činnosti by mal zavŕšiť vyhodnotením projektov ešte pred konaním valného zhromaždenia MS.

Na záver možno konštatovať, že budúcnosť matičnej vedy spočíva v ďalšom zefektívnení činnosti VÚ MS v Martine a k nemu priradených ústavov a pracovísk i v aktívnejšej spolupráci s vedeckými odborníkmi MS tak, ako to bolo kedysi v slávnych zlatých Hronského a Hrušovského časoch.

Autor je poverený vedecký tajomník MS.

Bločkovú lotériu sme testovali počas celého septembra

Boli rekordy, ale aj prvé podvody

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Redakcia Slovenských národných novín sa tiež zapojila do bločkovej lotérie. Zaujímali nás praktické skúsenosti, registrovali sme kladné aj záporné ohlasy. Po septembri je čas hodnotiť. Na rozdiel od jarných mesiacov a obdobia pred letom, keď občania dostávali o tejto hre dostatok informácií a ak chceli, vedeli o nej takmer všetko, počas posledných dní augusta a prvých týždňov septembra akoby vládlo informačné embargo. A to práve v dňoch spustenia lotérie.

Všetci sme mali možnosť do lotérie zapojiť potvrdenia z registračných pokladníc, vydané s dátumom 1. september 2013 a so sumou vyššou ako jedno euro.

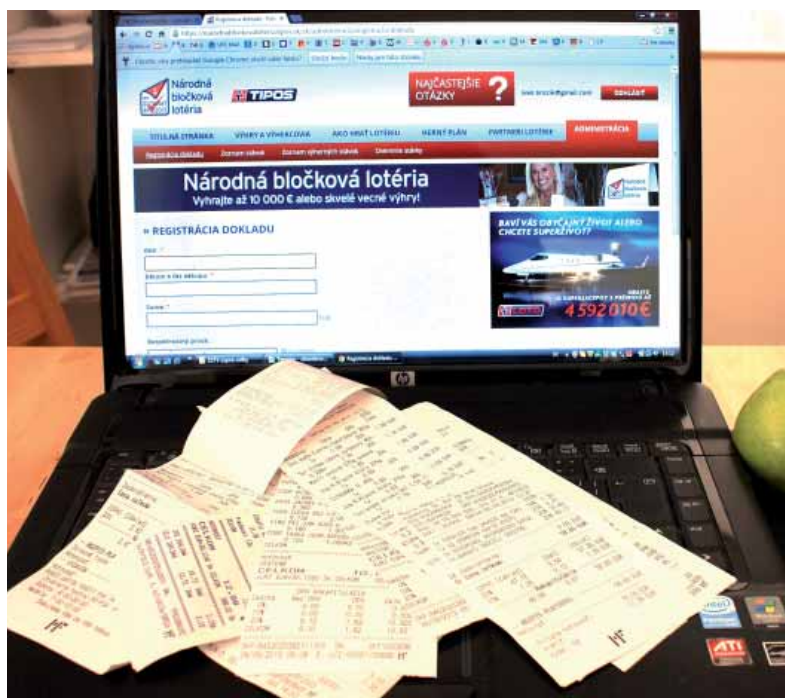
UTAJENÝ ZAČIATOK

Možností bolo niekoľko – termínaly štátnej lotériovej spoločnosti, krátke textové správy alebo nespôplatené registrovanie potvrdeniek za nákupy pomocou internetu – ako jediné nespôplatené, ak obídeme ponuku jedného z obchodných reťazcov. V redakcii sme zvolili internet. Prvá informácia, ktorú sme nedostali, nám chýbala už prvého septembra. Bol to dátum, ktorý bol ako prvý platný pre hru, no nie pre jej začiatok. Až neskôr sa verejnosť dozvedela, že lotéria sa „spúšťa“ až 16. septembra, dovtedy nijaká infolinka ani možnosť mailových otázok neboli naporúdzii. Ani samotná stránka lotérie na webe lotériovej spoločnosti.

Organizátori zjavne podcenili výhrychivosť obyvateľov Slovenska a aj vzhľadom na vyššie napísané nebolo možné ani v deň spustenia lotérie – 16. septembra, zaregistrovať dovtedy len odkladané bločky. Aj po úspešnej registrácii server „padal“, a tak zaregistrovať denne aspoň štyri bločky, ktoré bežne človek nazbiera, bolo úlohou na hodinu aj dve. Neskôr už to šlo bez problémov.

BEŽNÝ OBČAN

V úlohe priemernej vzorky oby-

vateľstva s priemernou mzdou a pri zohľadnení priemerných životných nákladov sme za celý mesiac zaregistrovali 27 bločkov v primeranej cene za nákup. Z rôznych predajní, prevádzok ponúkajúcich služby i od trhovníkov. Verte, v októbri už na to mať čas nebudeme. Hra na bločky si totiž vyžaduje archiváciu samotných bločkov, potvrdenie za ich registrovanie a dennú registráciu, ak nemáme na konci mesiaca deň nazvyš. Zamestnaný človek alebo matka starajúca sa o rodinu na to

nemôže mať čas. Z tohto pohľadu, a najmä po zistení, že do lotérie jeden občan zaregistroval až 2 700 bločkov, teda ak boli všetky v minimálnej hodnote jedno euro, musel mať príjem ako poslanec parlamentu a vyšší, sme to pre október a ďalšie mesiace vzdali.

NAPRIEK TOMU FAJN?

Za prvý týždeň lotéria znamenala vyše sedem miliónov registrácií. Už za prvý mesiac má štát dôvod na kontrolu viac ako dveti-

síc obchodníkov podnikateľov pre podozrenie z niečoho nečestného. Po mesiaci má svojho výhercu – mladú mamičku zo skromných pomerov. Jednu z desiatich výhercov. Trochu málo na toľký záujem, no tentoraz šťastie sadlo tam, kde malo. Ak milióny tých, ktorí registrujú pokladničné bloky do štátnej lotérie, budú takto usilovne pokračovať, výber daní zo strany štátu sa určite zlepši. Ale iba v prípade, ak to nebude niekoľko sto bločkov z jednej pokladnice jedného hypermarketu denne od jedného „hráča“. To potom lotéria stráca zmysel. Na druhej strane – a to je tiež na zamyslenie – ponúkame aj názor jedného čitateľa: „Ročne vydám niečo cez 150 pokladničných dokladov a keďže to dávam k faktúram, je toho dosť málo... Vzhľadom na inštaláciu softvéru fiškálnej kasy a PC ma to celé stálo asi toľko, že každý jeden doklad, ktorý vydám, má cenu päť eur. Pritom podnikám v oblasti, kde je normálny rabat na úrovni percenta, ale zákazníka vyhodiť nemôžete... Teda ak chcem žiť, musím dať bez dokladu, a to platí aj pre odberateľa... normálne ukradneme dane a sme zloději...“

AKO NA PODVODY?

Naša skúsenosť pri opakovanom platení počas celého mesiaca v najrôznejších obchodných prevádzkach je pesimistická. Ak zákazník rýchlo nevezme blok, ten okamžite končí u predavača a ten ho vo vhodnej chvíli buď použije do lotérie, alebo nahradí blokom s tým istým číslom, ale na menšiu sumu. Na oficiálnom trhu sú „modifikovateľné“ elektronické pokladnice, na čiernom trhu možno zohnať program, ktorý bločky „prerába“, každý má nejakého priateľa, ktorý sa vyzná v programovaní. Jediná výhra pre štát, sekundárne pre nás všetkých – berte si vždy bloček bez ohľadu na to, či hráte v tejto lotérii. Inak nevyhrá nikto, alebo – je bločková lotéria naozaj až taká „fajn“?

POZNÁMKA

Republikánsky vabank

Americkí demokrati a republikáni sa nevedia dohodnúť na podobe zákona o vládných výdavkoch v novom rozpočtovom roku. Prvý raz po sedemdesiatich rokoch tak vláda nemá naporúdzii peniaze na bežné výdavky, čo znamená nútenú dovolenku pre tisíce štátnych zamestnancov, zatvorené brány mnohých úradov a inštitúcií a prerušenie mnohých štátnych programov.

Jadrom sporu je Obamova zdravotnícka reforma, odkladom ktorej republikáni v snemovni podmieňujú uvoľnenie peňazí na štátne výdaje. Senátori to však odmietajú a naspäť do Snemovne reprezentantov poslali „čistý“ zákon o financovaní bez dodatkov o reforme zdravotníctva. Republikánska väčšina v snemovni presadila zmeny v reforme zdravotníctva, ale vzápätí demokrati v Senáte návrh zamietli a „očistenú“ predlohu poslali späť do dolnej komory. Republikáni navrhli utvoriť vyjednávaciu komisiu, ktorá by vypracovala kompromisný zákon a rýchlo ukončila hroziacu krízu. Demokrati však nechcu povoliť. B. Obama uviedol, že kríza bude mať „veľmi reálne ekonomické dosahy na reálnych ľuďoch“. Takáto situácia naposledy nastala na prelome rokov 1995 a 1996, keď malo do 800 000 z približne dvoch miliónov federálnych úradníkov nútenú dovolenku.

S prázdnyimi rukami odišli vedúci predstavitelia amerického Kongresu do schôdzky s prezidentom Barackom Obamom v Bielom dome. Ich pokus odblokovať financovanie vládných záležitostí vyznel naprázdno, pretože Obama o podmienkach prekonania krízy odmietol vyjednávať. Na taktiku republikánov šéf Bieleho domu nepristúpi. Obama v televíznom rozhovore označil ich postup za nezodpovedný: „Som rozhorčený skutočnosťou, že ak dvadsiatim miliónom občanom nepoviem, že nemajú nárok na zdravotnícke zabezpečenie, republikáni nedovolia vláde, aby fungovala. To je nezodpovedné,“ povedal prezident. Dodal, že s odbojnými poslancami nehodlá zjednávať. On sám, i ktorýkoľvek budúci prezident, by bol zraniteľný voči „vydieračskej opozícii“. Rozpočtovú diskusiu s republikánmi šéf Bieleho domu podmienil aj tým, že Kongres zvýši limit na štátne zadĺženie. Prostriedky na splácanie finančných záväzkov vláde vystačia do 17. októbra, keď ministerstvo financií vyčerpá peniaze na úhradu splatných záväzkov a zostane mu v hotovosti iba 30 miliárd dolárov. Platobná neschopnosť USA je pre svet veľkým rizikom. Ich neistá finančná situácia môže spôsobiť mohutný makroekonomický šok.

Peter JÁNOŠÍK

Historik Peter Mulík o zakladaní, vývoji i budúcnosti prvej národnej ustanovizne

Matica slovenská vzišla z národa pre národ

Tajomník Matice slovenskej PhDr. Mgr. Peter MULÍK, PhD., (1957) je slovenský historik aj s teologickým vzdelaním. Profesionálne sa venuje problematike vzťahov štátu a cirkvi. Bol prvým riaditeľom Ústavu pre vzťahy štátu a cirkvi, o ktorého vznik sa v roku 1997 zaslúžil. Zo slovenských dejín sa venuje najmä cyrilo-metodskej problematike a slovenským dejinám 20. storočia. Svojou intenzívnou publicistickou činnosťou objasňuje mnohé, dosiaľ málo známe historické udalosti z dejín slovenského národa.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Maroš M. BANČEJ

• **Skôr než začneme hovoriť o Matici slovenskej, povedzme si niečo o význame kultúry v živote národa.**

Kultúra a národ sú dva pojmy, ktoré vyjadrujú dva javy navzájom neoddeliteľne spojené. Kultúra vytvára národ a národ kultúru. Spojivom medzi nimi je aj vnímanie dejín. Spoločná historická skúsenosť je jedným z podstatných vymedzujúcich znakov národa. Národ je historicky vzniknuté spoločenstvo ľudí, vytvorené pôsobením rôznych faktorov, ako sú spoločné územie, kultúra, jazyk, hospodárska história, psychika, náboženstvo a podobne, a má spravidla vôľu tieto spoločné faktory brániť či rozvíjať. Pojem „národ“ sa v detailoch väčšinou inak chápe v etnografii, v politológii a inak v historických vedách. Moderný slovenský národ sa definoval najmä jazykom. Tento dôraz na literatúru je zreteľný aj pri vzniku Matice slovenskej. Lenže v čase, keď Slováci nemali ani náznak politickej suverenity, táto inštitúcia majúca za vzor najmä Maticu srbskú a Maticu českú, prirodzene, hoci nie oficiálne preberala aj úlohu vodkyne národa.

• **Aké to bolo obdobie, v ktorom došlo k vzniku Matice slovenskej? Prečo vôbec vznikla?**

Definíciu „jednota milovníkov národa a života slovenského“, ktorú si Matica slovenská osvojila, použili už zakladatelia spolku Tatrin v roku 1844. V čase vzniku Tatrina už vyše desať rokov existoval Spolok milovníkov slovenskej reči a literatúry. Jeho nákladom práve vtedy vyšli Básne Jána Hollého a združoval prevažne katolícku inteligenciu. Spočiatku bol spolok Tatrin záležitosťou slovenských evanjelických vzdelancov, preto štúrovi v roku 1846 navštívili Jána Hollého, nášho najväčšieho básnika píšuceho Bernolákom kodifikovanou slovenčinou (1787), na Dobrej Vode, aby sa dosiahlo konfesijné zjednotenie uvedomelých Slovákov. Až na štvrtom valnom zhromaždení Tatrina v roku 1847 na čachtickej katolíckej fare u Jozefa Urbanovského došlo k jazykovému zjednoteniu na báze štúrovskej slovenčiny. To bol nevyhnutný predpoklad jednoty národa. Do výboru Tatrina sa dostali predstavitelia katolíckej väčšiny národa Jozef Ščasný a Štefan Závodník. Tatrin bol nielen predchodcom, ale aj vzorom pre Maticu slovenskú, preto ho niektorí volali aj Tatrin-skou maticou.

Z politického hľadiska šlo v šesťdesiatych rokoch 19. storočia o obdobie „uvolnenia“ (niečo podobné ako v roku 1968), lebo Októbrovým diplomom (1860) a Februárovým patentom (1861) bola v Habsburskej ríši ústavnoprávne nastolená konštitučná monarchia. Som presvedčený, že pre slovenský pohyb neboli nepriaznivé ani päťdesiate roky 19. storočia. Prítom šlo o obdobie neoabsolutizmu. Z významných postov vo verejnom a v cirkevnom živote boli odstránení maďarskí šovinisti a často ich nahrádzali Slovákmi, ktorí v revolúcii 1848 – 1849 stáli na strane panovníka. Hlavným dôvodom, prečo Matica vznikla, bola potreba jednoty národa a jeho pozdvihnutie na vyššiu úroveň. V tom čase, keď už bolo vidno plody činnosti Maďarskej (de iure uhorskej) akadémie vied, Slováci veľmi pociťovali deficit vedeckého výskumu v našom duchu a jeho propagáciu medzi masami. Zakladatelia Matice mali na mysli práve takýto druh osvety. Folklor a zvykoslvie chápali tiež ako vedeckú činnosť zberateľstva a múzejníctva.

• **Oslovil matičný program verejnosť?**

Pôvodný návrh stanov Matice slovenskej, predložený už 1. augusta 1861 na úradné schválenie, obsahoval formuláciu o slovenskej národnej osobitosti. Matičné ústredie sa malo volať Dom slovenského národa a finančné zbierky mali byť sústredené v Základine slovenského národa. Išlo o jasný signál, že takto koncipovaná inštitúcia mala mať politicko-integrovanú celonárodnú a nielen vedecko-osvetový charakter. Matica slovenská v dejinách suplovala úlohu slovenského štátu v čase jeho nejestvovania, najmä v rokoch 1863 – 1875, ale aj v rokoch 1932 – 1938 a v rokoch 1990 – 1992. Udržovala myšlienku slovenskej národnej identity, slovenskej reči, svojbytnej slovenskej kultúry a týmito svojimi činnosťami nepriamo definovala aj slovenský politický program. V roku 1875 bola zakázaná v podstate z politických dôvodov po obvinení zo šírenia panslavizmu. V rokoch 1863 – 1875 a 1919 – 1942 suplovala Matica slovenská neexistujúce vedeckovýskumné pracoviská na Slovensku a najmä pomocou jej vedeckého potenciálu mohla vzniknúť väčšina spoločenskovedných ústavov Slovenskej akadémie vied a umení. Matičná edičná činnosť tvorila základ vedeckých publikácií z oblasti literatúry, dejín, dejín umenia, etnografie, múzejníctva a filozofie.

• **Potreboval československý štát Maticu slovenskú?**

S oživotvorením Matice slovenskej v januári 1919 súvisí, žiaľ, určitá politická kalkulácia českej reprezentácie a slovenských českoslovakistov. Slovenská národná rada – revolučne konštituovaný najvyšší politický orgán slovenského národa, bola 8. januára 1919 zrušená a v obnovenej Matici sa národu dávala akási náhrada, akoby vládnuca moc chcela nepriamo potvrdiť, že Slováci v ČSR budú už iba etnografickou skupinou, ktorá nepotrebuje politickú moc, ale len osvetu a pestovanie regionálnej literatúry. Štefan Krčméry na tento stav prostoducho reagoval, keď povedal: „Nerozpúšťajme peknú, mnohoslobnú organizáciu Slovenskej národnej rady, kým sa neumožní jej pretvorenie na Maticu slovenskú.“ Aj on si vtedy uvedomoval význam SNR ako politického reprezentanta národa a v Matici videl šancu na prevzatie aj jej politických kompetencií.

V medzivojnovom česko-slovenskom štáte sa Slováci ocitli v kuriózne situácii. Pokiaľ v Uhorsku o existencii slovenského národa nikto nepochyboval (slovenská národnosť sa vykazovala aj pri sčítaniach ľudu), v ČSR, ktorá mala zabezpečiť zachranu Slovákov pred zánikom, odrazu Slováci neexistovali ani ako národnosť. Štatisticky sa vykazovala iba „československá národnosť“. Čo nás však zachránilo pred rýchlou asimiláciou s českou väčšinou, bolo, že českí jazykovedci blahosklonne uznali dve formy „československého jazyka“. Slovenčina bola iba jednou alternatívou takého hybridného výmyslu. V tejto situácii vstúpila Matica opäť do politického diania, keď v roku 1931 vyšli Pravidlá slovenského pravopisu. Požiadavku na revíziu Pravidel obsahovalo Memorandum 128, nazvané podľa počtu jeho signatárov na čele s Jánom Smrekom. Text memoranda podpísali slovenskí autonomistickí politici Andrej Hlinka a Martin Rázus. Jazykový prevrat v Matici slovenskej sa odohral na valnom zhromaždení 12. mája 1932

na pozadí generáčnej výmeny. Najzávažnejší názorový spor v dovtedajšej histórii valných zhromaždení MS priniesol zásadný prelom vnútri matičného hnutia. Výsledkom tohto „matičného prevratu“ bol nezvyčajný nárast počtu členstva Matice slovenskej, ale aj mediálna kritika a nepriazeň Prahy voči Matici. Tridsiate roky boli v živote MS veľmi plodné a úspešné.

• **Aký vplyv na Maticu mal vznik samostatného štátu v roku 1939?**

Matičné vedenie prijalo vznik samostatného slovenského štátu pozitívne, hoci následné politické zmeny na mape Európy nevestili nič dobré. Vznik štátu sa všeobecne považoval za završenie národnej emancipácie Slovákov a paradoxne aj v čase vojny priniesol národu veľa pozitívneho, čo Matica vítala. Realizoval sa projekt modernej polygrafickej základne, založila sa Slovenská národná knižnica a Slovenská bibliografická spoločnosť. Dom slovenských ochotníkov mal najmodernejšiu divadelnú budovu na Slovensku s dielňami pre činohru, operu a balet. Vzniklo Slovenské komorné divadlo.

Matica slovenská v období prvej Slovenskej republiky podstatne rozšírila slovenský vedecko-literárny výskum, rozvinula tvorbu a publikovanie vedeckých prác, zhromažďovala a sprístupňovala bohatstvo knižných, rukopisných zbierok k dejinám slovenskej národnej kultúry, vydávala, propagovala a rozširovala diela klasikov slovenskej literatúry. Matičné vedecké pracoviská sa usilovali v prvom rade o popularizáciu odkazu minulosti najmä v miestnych odboroch, ale aj cez tlač a rozhlas. Uplatňoval sa princíp finančnej návratnosti vynaložených prostriedkov vo forme členských podielov z knižnej matičnej produkcie. Časť matičných dejateľov mala vyhraný postoj k režimu a videla v slovenskom štáte iba provizorium. Títo prešli na československú ideovú platformu a ilegálne pripravovali povstanie. Turčiansky Svätý Martin sa stal jedným

z jeho centier a vedenie MS sa pre svoj proštátny postoj dostalo do vážnych ťažkostí. Správcovi Matice J. C. Hronskému hrozili dokonca popravou a Matici zrušením.

• **Čo sa dialo s Maticou po roku 1945?**

Po prechode frontu bola pripravená prevziať moc v Matici nová garnitúra, ktorá už na prvom povojnovom valnom zhromaždení 6. augusta 1945 „zúčtovala“ s tými, čo neočakávali od „osloboditeľov“ nič dobré. Keby neboli v tom čase mimo ich dosahu, hádam by ich boli vydali i na smrť. Aj nové vedenie čoskoro pochopilo, že hoci to, čo prišlo z Východu, dalo sa definovať aj ako niečo slovanské, neprišlo nijakú vyššiu kultúru, než tu bola do roku 1945. Pochopil to takmer celý národ.

Ľudovodemokratický režim obnovenej ČSR po roku 1948 nemal veľa sympatií k Matici. Marxistický pojem národa (proletársky internacionalizmus) v zásade odporoval matičnému ponímaniu národa. Slovenský národný konzervatizmus (protirevolučné postoje v rokoch 1848/1849), ktorého dedičom Matica bola, sa nemohol asimilovať s komunistickou ideológiou, iba za cenu popretia tejto línie. Matica slovenská so svojou štruktúrou miestnych odborov prestala existovať ako demokraticky konštituovaný spolok 1. októbra 1951. Jej agónia trvala do apríla 1954, keď sa formálne zišiel nikým nezrušený výbor Matice slovenskej a „demokratickým spôsobom“ jednomyseľne požiadal Slovenskú národnú radu, „aby zákonom vyhlásila Maticu slovenskú za štátny vedecký ústav pod názvom Matica slovenská – Národná knižnica“. Zákomom z 27. apríla 1954 bola Matica poštátnená na Slovenskú národnú knižnicu.

• **A čo priniesli obrodné roky šesťdesiate?**

V roku 1968 sa prebudilo matičné hnutie. Matičari žiadali, aby Matica bola národnou kultúrnou ustanovizňou s členskou základňou a so všetkými

dovtedajšími výskumnými odborními a jej výskumná báza sa mala po dohode so SAV rozšíriť o ďalšie odbory z vlastivedných disciplín. Najvyšším orgánom Matice slovenskej sa malo stať valné zhromaždenie a výbor. Žiadali urýchlene vydať zákon o Matici slovenskej. Ten 27. júna 1968 SNR schválila. Po prvý raz slovenský parlament legalizoval Maticu ako jednotu inštitučnej a členskej zložky.

• **Po vyše dvadsaťročnom období normalizácie opäť nastal čas rozletu. Ako možno charakterizovať ponovembrový vývoj v Matici?**

Nikdy v dejinách Matica nevstúpila tak aktívne a efektívne do realizácie národno-štátneho programu ako začiatkom deväťdesiatych rokov minulého storočia. Ukázala sa ako realizátorka myšlienok Memoranda slovenského národa (1861), z ktorého vzišla. I napriek obvineniam zo separatizmu začiatkom roku 1991 podporila všetky iniciatívy, ktoré žiadali, aby Slovenská národná rada vyhlásila suverenitu a zvrchovanosť Slovenska. Matica 11. marca 1991 zorganizovala mnohotisícové zhromaždenie v Bratislave na podporu svojho návrhu zvrchovanosti Slovenskej republiky.

Najsmutnejšou kapitolou súčasných matičných dejín je prijatie „knižničného zákona“ v roku 2000. Matica slovenská stratila nielen svoje zbierky, ale aj vedecký potenciál. Do novovytvorenej štátnej Slovenskej národnej knižnice prešli takmer všetci tvoriví pracovníci. Tieto udalosti by si vyžadovali hlbšiu analýzu i odpoveď na otázku, ako je možné, že „matičné elity“ z obdobia 1990 – 1993, ktoré reprezentovali najväčšie národnoštátne vzopätie Matice slovenskej v dejinách, odrazu v roku 2001 opustili túto preslátnu národnú inštitúciu?

• **Na čo by sa mala Matica sústrediť do budúcnosti?**

Poslaním Matice slovenskej v 21. storočí je rozvíjať duchovný, národný, kultúrny a spoločenský život Slovákov. Ochraňovať národné kultúrne dedičstvo nás zaväzujú aj medzinárodné normy. Niektorí po slovensky píšuci a neslovensky cítiaci umelci, historici, publicisti pochybujú, či moderný slovenský národ so svojím školstvom, s vedeckými ústavmi a s kultúrnymi inštitúciami potrebuje Maticu, „pretože nič z toho, čo robia tieto vedecké a kultúrne inštitúcie, nemôže súčasne „ustanoviť“ robiť na úrovni, aby sa im vyrovnala“ (D. Kováč). Tým spochybňujú slobodu a pluralitu názorov, ktorá platí aj v spoločenských vedách. Robia to preto, lebo si neželajú, aby sa dejiny, literatúra, vlastiveda skúmali zo slovenského aspektu. Hlavným subjektom všetkých spoločenských vied musí byť slovenský národ. Z jeho pohľadu skúmame javy, udalosti a vývoj. Čo prospieva národu, je progresívne, čo mu škodí, je negatívne.

Je pravda, že program ochrany slovenčiny a slovenskej štátnej suverenity si dnes osvojili politické strany. Aj dnes však musí Matica upozorňovať na problémy Slovákov žijúcich v menšine na jazykovo zmiešaných územiach južného Slovenska a prostredníctvom svojich regionálnych pracovísk ich odstraňovať. Matica má záujem o riešenie veľmi akútneho problému hodnotovo aj politicky dezorientovanej slovenskej posttotalitnej spoločnosti, ktorá trpí obrovským deficitom slovenského národného povedomia, historického vedomia a vlastenectva. V susedných krajinách sa oživujú reliktý nacionalizmu 19. storočia, ktorý býva neraz zaostrený aj proti Slovákom. Práve preto dnes potrebujeme dotvárať moderné zdravé národné povedomie nielen u mládeže, ale aj v strednej a staršej generácii, zvlášť v inteligencii, ktorá sa dostala spod vplyvu ideológie proletárskeho internacionalizmu do područia amorfnej globálnej (pseudo)kultúry. Matica slovenská plní túto úlohu a ako jediná vedecká, kultúrna a osvetová inštitúcia v Slovenskej republike to považuje za svoju prioritu. Za to jej patrí vďaka a podpora štátu.

Detský folklórny súbor Klnka z Bratislavy nás reprezentoval v ďalekom Peru

Čierny orol so zlatou korunkou

Peru je malý zázrak. Bol som v Južnej Amerike, v Mexiku, v Nikarague aj v Ekvádore so SLUK-om v roku 1987 a neviem na tento zážitok dodnes zabudnúť. O Peru každý, kto rozumie kultúre Inkov, rozpráva s veľkou úctou. A keď som si uvedomil, že vlastne ešte celkom malé deti a trochu starší podrastení mládenci a dievčatá majú odcestovať cez more na vystúpenie do tejto čarovnej krajiny, musel som si na to zvykať. Synovi Lukášovi som vďačný, že moju vnučku Marínu od malička viedol k láske k slovenskému ľudovému umeniu. Práve folklórny súbor Klnka z Bratislavy-Dúbravky, kde aj ona tancuje, dokazuje, že mestské deti vedia tancovať a spievať folklór zanejšie ako deti z vidieka. To je dobré zistenie, že krása a tradície žijú, že úcta k umeniu predkov zostáva silnou hodnotou.

Drahoslav MACHALA – Foto: Ľuboš URBAN

Tak sa podme na chvíľku pozrieť, čo sa to vlastne v Peru v auguste 2013 stalo. Až keď sa vrátili po veľmi úspešnom zájazde, uvedomil som si, čo vlastne mladé slovenské tanečnice a tanečníci videli a ako tam reprezentovali Slovensko. Zdržovali sa najmä v meste Trujillo, ktoré sa rozkladá na brehoch rieky Moche a ústi do Pacifiku. Druhé najväčšie mesto v Peru Trujillo je centrom prehistorických kultúr Moche a Chimu, ktoré žili dávno pred Inkami a pred expanziou španielskych dobyvatelov. Nezávislosť Trujilla od Španielskeho kráľovstva vyhlásili 29. decembra 1820 a mesto dostalo od roku 1822 honor už v názve Čestné a záslužné mesto vlasti pre rolu, akú zohralo v boji za nezávislosť. V erbe má čierneho orla so zlatou korunkou.

TRADIČNÁ MARINERA

Z hľadiska kultúrnych tradícií považujú Trujillo za hlavné mesto tradičného tanca Peru „marinera“, a najmä za hlavné mesto kultúry. Peruánci, ktorí žijú v Trujillo, majú dar svojopomocne organizovať viaceré festivaly a kultúrne udalosti, napríklad Národný festival marinera, Jarný festival v Trujillo, ale aj Medzinárodný knižný festival, ktorý je skutočne svetovou udalosťou.

Sem, do tohto čarovného regiónu prileteli tanečníci Klnky z Bratislavy, z mestskej časti Dúbravka. O zájazde mi porozprávali vedúca súboru Ingrid Saňková, manažér Peter Saňka a lekár výpravy MUDr. Ľuboš Urban.

„Okrem toho, čo ste o Trujillo doteraz spomínali,“ povedala nám Inka Saňková, „je to aj mesto večnej jari – La Ciudad de la Eterna Primavera, lebo má úžasne príjemné počasie počas celého roka. Vody rieky Moche tu využívali kmene Mochicas a Chimus. Mesto má takmer milión obyvateľov. Ten malý zázrak reprezentovať slovenské folklórne umenie na vzácny juhoamerický kontinent sa stal tak, že prišlo pozvanie na podujatie Festidanza práve v Trujillo v Peru. Bolo to veľmi lákavé. Museli sme však najskôr dobre porozmýšľať, ako sa s tým vyrovnáť, a odpovedať si na otázku, či sa vôbec na takýto veľký a ďaleký zájazd s deťmi vydáme, či nás podpora rodičia detí, ktoré u nás tancujú. Zároveň sme museli začať stavať primeraný program, ktorý sme museli dramaturgicky povyberať. A keďže dostatok detí prejavilo záujem, tak sa sen začal meniť na skutočnosť. Pozvanie sme dostali od agentúry Canzona od bývalého sláv-

neho lúčniara zo speváckeho zboru Lúčnice Milana Semika. Lebo práve tieto festivaly sa vybavujú cez CIOF a IOF, cez medzinárodné a svetové folklórne spoločnosti. A tak na základe súhlasu rodičov sme začali zháňať letenky. Je náročné vybaviť primeranú trasu, veď sme sa museli prepraviť na veľmi vzdialený kontinent. Mali sme teda na to pol roka, aj to, aby sme pripravili program, čo sa týka jednotlivých vybraných tanečných čísiel. Aby program vyhovoval aj temperamentu tamojšieho juhoamerického publika. Viac sme sa venovali tomu, aby boli deti dobre fyzicky pripravené, aby boli v kondícii, lebo sme museli rátať s tým, že to bude fyzicky veľmi namáhavý zájazd. A, samozrejme, museli sme s deťmi aj rodičmi zladovať ich programy, predsa len prišli letné prázdniny, tak si rodiny museli prispôbiť program a plánovanie rodných dovoleniek.“

Napokon prišiel august 2013 a Klnka letela do Peru. Už sa nedá hovoriť o malých folklóristoch, lebo na peruánsky zájazd „pomiešali“ v súbore Klnka deti od osem do sedemnásť rokov. Cestovalo 26 detí a s nimi štyria dospelí ako vedúci. „Priznám sa, mali sme čo robiť, a museli sme mať oči na stopkách,“ priznáva Inka Saňková.

Zaujímalo ma tiež, aký je to typ festivalu, či ho v Trujillo organizujú pre nejakú špeciálnu príležitosť a či sa na ňom zúčastňujú aj nejaké zahraničné folklórne súbory a odkiaľ.

Inka Saňková: „Zúčastnili sme sa na 16. ročníku Medzinárodného festivalu FESTIDANZA v Trujillo, na ktorý prišlo štrnásť folklórnych súborov a medzi nimi domáci peruánsky, ktorý bol zástupcom folklóru Latinskej Ameriky. Pozvali sem aj dva európske súbory zo Slovenska a z Estónska. My z Klnky sme boli jediní so zmiešaným vekom, lebo to bol skôr festival pre súbory dospelých. Ukázalo sa to ako veľká výhoda, lebo práve takáto naša rôznorodosť, a najmä úžasná mladosť slávila v Trujillo u obecnstva veľké úspechy a veľký záujem. Osobitný záujem budilo to, že pre nich vystupovali slovenské deti z hlavného mesta Slovenska z Bratislavy. Na tomto festivale ešte nikto nebol z Európy, takže sme okrem Slovenska reprezentovali vlastne aj európske folklórne umenie. Preto agentúra, ktorá náš zájazd pripravovala už pol roka dopredu, robila reklamu a informovala peruánsku verejnosť o tom, že príde detský súbor z hlavného

mesta Slovenskej republiky z Bratislavy s názvom KLNKA.

Trujillo je historicky zaujímavé staré mestečko, kde sa odohráva štyri dni celý festival. Naozaj úžasným zážitkom boli pouličné sprievody. Viete si to predstaviť, aká je v tomto ohľade tradícia Južnej Ameriky slávna. Oni s ich južanským temperamentom sa skrátka radi prezentujú na ulici, veď aký je známy brazílsky festival v Riu de Janeiro. Samozrejme festival v Trujillo nemal takú veľkosť ani pompéznosť a parádu, ale predsa len je výnimočný. Museli sme si dokonca s našim súborom Klnka jeden sprievod navčičiť, lebo všetky súbory tam prileteli skoršie ešte pred samotným začiatkom festivalu. Po tej poulicnej paráde nasledovalo oficiálne otvorenie medzinárodného festivalu, ktorý sa odohrával v športovej hale. Hlavné programy aj vystúpenia Klnky bývali večer. Okrem toho sme absolvovali aj popoludňajšie vystúpenia v školách. A práve to boli asi najkrajšie zážitky, lebo hneď po vystúpeniach sa naši mladí Bratislavčania premiešali s mladými Peruáncami, vymiešali si adresy, maily a facebookové adresy, nadväzovali sa spontánne kamarátstva. A prichádzali tisíce otázok. Rovesníci našich mladých tanečníkov z Peru sa vypytovali na všetko: kde trénujeme, či nás to baví, skrátka také všetečné otázky, ktoré obvykle padajú z úst súčasných mladých ľudí.“

NEŠETRILI POTLESKOM

Človek, ktorý nie je priamym účastníkom takého zájazdu, sa zaujíma, ako prijímali Peruánci náš slovenský folklór? Vedúca súboru Inka Saňková odpovedala: „Som veľmi spokojná, lebo slovenský tanečný program či na školách, či na večerných vystúpeniach prijímali Peruánci s veľkým záujmom a prejavovali to veľmi temperamentne aj veľkou spontánnosťou. Veľmi ich prekvapilo, že naše deti dokázali držať v temperamente aj vo fyzickom nasadení také tempo ako súbory dospelých. Peruánci chceli od našich dievčat a chlapcov, aby sa s nimi donekonečna fotografovali a aby im rozdávali autogramy. Musím priznať, že naše deti na svoj vek vystupujú veľmi sebedovne a suverénne a som rada, že môžeme povedať, že sa veľmi dobre správali a aj reprezentovali našu slovenskú vlasť. Divákov zaujalo, aký je slovenský folklór rôznorodý, sledovali naše preobliekanie do rôznych krojov. V programe sme pre-

zentovali myjavské tance a región Myjavy a z východného Slovenska najmä regióny Šariša a Zemplína. A nemôžeme zabudnúť na tie z okolia Detvy – tie zaujali krojom, najmä tí holopupkáči. Tiež sme tancovali tance z okolia Trenčína a uviedli sme aj tance z Gemera. Do programu sme zaradili aj temperamentný cigánsky tanec, ten mal veľký úspech. Pritom mal každý tanec iný rytmus, iný temperament v umeleckom vyjadrení.

Vždy, keď ide Klnka na zahraničný zájazd, tak sa dramaturgicky usilujeme poskladať program tak, aby bol najmä pestrý, aby sa v ňom striedali rytmy, aby sa v programe vyskytovali aj rôzne kroje z rozličných slovenských regiónov. Rovnako starostlivo vyberáme i hudbu, ale najmä, aby boli zastúpené jednotlivé regióny slovenského folklóru. Preto sme do programu zaradili párové tance a rovnako sólo dievčenské aj chlapčenské. To sa veľmi divákom páčilo a oceňovali to častým potleskom, lebo v Južnej Amerike sa potleskom nešetří. V Južnej Amerike – tam ľudia tancom žijú. Oni od narodenia tancujú, samozrejme tancujú aj v mladosti, už sa vykrúcajú od detských liet. Tanec je tam typickým prejavom ľudského správania sa a spontánnosti. Naše decká sú predsa len skôr hanblivejšie, hneď sa nechcú tak spontánne prejavovať, ale po pár okamihoch, keď sa osmelia, to z nich hneď opadlo. Musím oceniť, že naši mladí ľudia sa správajú disciplinovane, veľmi profesionálne a zodpovedne. A tak sme sa my hneď zaradili medzi tie dospelé súbory a nikdy s nami, čo sa týkalo profesionality, organizátori nemali problémy.

Čením si najmä zodpovedný prístup mladých ľudí k povinnostiam, že vedú podať výkon v tom okamihu, keď sa to od nich očakáva a vyžaduje. Tento zájazd bol pre naše decká obrovská škola. Tam musí ísť ostýchať voľf bokom, lebo tanec je najmä spontánny prejav a vy sa musíme vedieť sústrediť a ukázať, čo vo vás je hneď v danom okamihu, aby ste v tanci predviedli vlastnú osobnosť. Potom, keď už slovenské deti začnú tancovať, tak tam už je na čo sa pozeráť. Zvláštna je tá premena na javisku: deti trénujú aj tancujú ako amatéri, ale vystupujú ako veľkí profesionáli. Naozaj som bola na ne pyšná, lebo sa správali ako reprezentanti umenia Slovenska. Zvláštna je to taký paradox, lebo náš súbor Klnka sa na Slovensku až tak nemá kde

ukázať, lebo príležitostí na to, aby bola Klnka v televízii, je pomerne málo. Dokonca aj úspechom, ktoré naše súbory získavajú na vystúpeniach v zahraničí, nevenuje najmä verejnoprávna televízia a rozhlas takmer nijakú pozornosť.“

NA OKRAJI ZÁUJMU

K tomuto postrehu pripojil názor manažér Peter Saňka: „Je to veľmi zvláštna črta, že my Slováci, ktorí máme nespočetne najbohatší a jeden z najkrajších folklórov čo do pestrosti na svete, tak naše masovokomunikačné prostriedky venujú folklóru len okrajový záujem aj priestor na prezentáciu. Osobitne, ak je tu verejnoprávna televízia. Ukazujeme všetko iné, len nie ten náš nádherný folklór.“

A Inka Saňková problematiku ďalej rozšírila: „Je to možno aj širší spoločenský problém, lebo ten záujem médií o prezentovanie slovenského folklórneho umenia má za následok, že tým, čo tancujú folklór, sa doktorí primitívnejší spoliuziaci dokonca posmieávajú, prečo tancujú folklór, ak je v móde práve daký hip-hop. Lenže tieto prístupy spoliuziacov sa ihneď zmenili, keď prišiel atraktívny zahraničný zájazd a s ním aj úspech, ako to bolo napríklad teraz v Peru. Lebo zatiaľ čo naši tanečníci cestovali po namáhavom tréningu cez prázdniny na zájazd do Peru, ich spoliuziaci tak akurát sedeli doma pred televízorom. Klnkári spoznávali ďaleký svet a získavali tam úspechy aj nemalú slávu. Potom sa tie prístupy z podceňovania radikálne zmenia na prístupy záujmu o slovenský folklór, na prejavy vážnosti a obdivu. To už je ten slovenský syndróm: my musíme vyjsť za hranice a dosiahnuť tam úspech, aby nás uznali doma, že sme špičkový súbor.“

Zvláštna je táto „módna maniera“, že niektorí súčasní manažéri slovenského umenia stále podceňujú folklór, akoby patril do 19. storočia. Pritom aj Štefan Nosál s týmto umením dosiahol hotové zázraky a je to artefakt, ktorý stále hodno vyvážať za hranice Slovenska. Lenže ak Juraj Kubánka alebo Štefan Nosál zinscenujú slovenský folklór na moderné tanečné umenie s tradičnými prvkami, ak sa naše tance zaodejú do nových podôb, potom vzniká čosi také unikátne, ako bol program To je Lúčnica, v ktorom vystupovali aj folklórni tanečníci s rockovou skupinou Elán.

Manažér súboru Klnka Peter Saňka sa ešte vrátil k tomu, ako zapôsobili jednotlivé vystúpenia súboru v Peru: „Najväčšie boli všetky, ale azda najzaujímavejšie bolo to posledné. Za päť minút alebo za sedem minút toho veľa nemôžete ukázať. Samotný festival je veľmi emotívny. Prvý deň čo sa týka emócií bol najkrajší, lebo ľudia doslova na festivale šaleli od našdenia! A nádherný bol záver v tom meste Chiclaio, kam sme išli po festivale. Bol to koncert, ak by som to mohol presnejšie označiť: doslova psychodráma. To sme nikdy nevideli a ani ja som doteraz vo svojom živote nič podobné nezažil. Divákmi na ňom boli dospelí ľudia aj deti. Možno dačo bolo podobné iba na zájazde v Mexiku, keď decká tak ako teraz, pol hodinu po predstavení podpisovali vzađu za divadlom bulletiny, knižky a všelijaké papiere. Vtedy sa naše deti cítili naozaj ako hviezdy, dobre im robil toľký záujem publika. Takéto zážitky ich posúvajú aj v motivácii pridať v tréningu, lebo vidia, aký má ten náročný tréning zmysel. I to, ako je ich umenie vysoko cenené. Vnímali to veľmi pozitívne a posúva to dopredu aj ich chuť na sebe pracovať na tréningu. A vedia, že tá drina má zmysel. Pozvali nás aj do miestnej televízie. Popri tanci sme však mali šancu pozrieť si aj staré peruánske pamiatky a nádherné pozostatky peruánskej architektúry a kultúry. Pekné zážitky sme mali aj potom počas dní oddychu, najmä keď sme sa boli kúpať v Tichom oceáne. Bolo to pri mestečku Huanchaco. Videli sme surfistov na sedemmetrových vlnách. A keď sme vlezli do vody, ledva sme sa z nich dostali na breh. Moja žena Inka mala stres, že deti sú vo vode, začalo to byť trochu nebezpečné. Dostať sa z mora von bolo naozaj doť zložitý.“

Anketa spolupracovníkov Slovenských národných novín a osobností Slovenska Pre dnešok treba stavať životaschopnú ustanovizeň

Dušan D. KERNÝ – Foto: archív SNN

Pri príležitosti valného zhromaždenia Matice slovenskej prinášame ohlasy autorov, prispievateľov Slovenských národných novín, ako aj osobností politického, kultúrneho, vedeckého sveta, ktoré doteraz vystupovali na stránkach SNN. Chceme tak čitateľom, no i sami sebe ukázať, v čom vidia dôležitosť matičnej práce, matičnej myšlienky takej dôležitej aj pre matičnú verejnosť, ale tiež pre matičné médiá. Je to prvá anketa tohto druhu. Predpokladáme, že po snemovaní a vytvorení nových orgánov Matice slovenskej a po voľbe jej vrcholného predstaviteľa sa obrátíme na nich s podobnou anketou o programových cieľoch a ako ich uskutočniť.

• **Robert FICO, predseda vlády SR:** Matica sa potrebuje nadýchnuť. Matica je inštitúcia, ktorú keby ju mala iná krajina, tak si ju nosí v bavlne. Pretože to je národná ustanovizeň. Všetko sa nejak spolitizovalo. Bola chyba, keď sa niekto na začiatku deväťdesiatych rokov snažil politicky privlastniť si Maticu slovenskú. Potom prišla reakcia zo strany pravice, ktorá ju úplne odtlačila od seba. My sme zasa hľadali nejaký rovnocenný vzťah. Potom zasa prišli títo, ktorým bolo úplne jedno, či nejaká Matica je alebo nie je. Našou povinnosťou teda bude vrátiť Matici trochu kyslíka, normálne s ňou zaobchádzať a prítomnosťou ústavných činiteľov zvýrazňovať jej význam. Toto určite budem robiť. Ja sa Matici slovenskej vyhýbať nebudem a myslím si, že aj súčasný predseda Marián Tkáč je prínosom pre Maticu.

• **Pavol PAŠKA, predseda NR SR:** Matica tiež prechádza strastiplným obdobím nielen vo vedení, ale aj z hľadiska financovania a postavenia v spoločnosti. Ako poznám ministra kultúry Mareka Maďariča, tak ako v rokoch 2006 – 2010 aj v nastávajúcom období podporí Maticu a pomôže jej zachovať prestíž, aká jej patrí. Verím, že sa dostane zo šrámov, ktoré utrpela či už pre nešťastné ekonomické alebo personálne rozhodnutia. Podstata zostala a na tej treba stavať.

• **Dušan ČAPLOVIČ, minister školstva, vedy, výskumu a športu vlády SR:** Ako člen Matice slovenskej mám vzťah k pôvodnej matičnej myšlienke širerej v oblasti kultúry a vzdelanosti pre Slovákov doma i v zahraničí v duchu úcty, tolerance a priateľstva medzi ľuďmi, etnikami, náboženstvami a národmi.

• **Božidara TURZONOVÁ, umelkyňa, nositeľka vyznamenaní Pribinov kríž:** Nemožno sa zriekať Matice slovenskej, je to riskantné nedbajstvo, ak sa popiera jej úloha, ak sa spochybňuje odkaz Matice slovenskej. Matica preniesla veľkú tradíciu sv. Cyrila a Metoda do dneška, tradíciu, ktorá ukazuje, ako ťažko sa vydobyja dôstojnosť národa. Matica udržala veľkú tradíciu – a tak ako sa nemôžeme zrieknuť tejto tradície, nemali by sme sa zriekať ani Matice slovenskej. Je to neprípustné. Je veľmi riskantné nemilovať svoj národ, ne byť vlastencom najmä teraz, keď vidíme, že treba Slovensko opäť obnoviť.

• **Mons. ThDr. Štefan SEČKA, PhD., biskup Spišskej diecézy:** Jeden z mojich ctihodných predchodcov biskup Ladislav Záborský (1850 – 1870) pôsobil v čase vzniku Matice slovenskej. Keďže slovenskému národu vtedy išlo o bytie či nebytie, biskup Štefan Moyses sa spojil s Ladislavom Záborským, ktorý bol nadchnutý myšlienkou usporiadať jubilejnú milénióvu cyrilo-metodskú slávnosť. Preto sa spojili Banskobystrická a Spišská diecéza. Matica slovenská zohrala v našich dejinách dôležitú úlohu. Aj naďalej by mala s úprimnosťou zveľaďovať dedičstvo otcov, ktoré pozostáva zo základného piliera a ním je viera v Boha a vernosť jeho slovu. Toto je aj princíp našej národnej identity.

• **Prof. Dr. phil. Emília HRABOVÉC, prodekanka Rímskokatolíckej cyrilometodskej bohosloveckej fakulty UK v Bratislave:** Bezpochyby Maticu slovenskú potrebujeme, musí to však byť Matica, ktorá je hodná svojho mena a svojich tradícií. Ktorá je verná svojej identite, vysokému morálnemu kreditu a záväzku svojich zakladateľov – biskupa Moyses a superintendanta Kuzmányho. Maticu, ktorá je skutočne slovenská, skutočne kresťanská. Žiaľbohu vidím, že ani Matica sa nevyhla osudu mnohých slovenských inštitúcií a spoločenských, ktoré sú deťmi svojej doby a nielen zvonka čelia odporu, ale musia riešiť aj hlboké vnútorné problémy.

• **Ondrej ZIMKA, výtvarník:** V našom slovenskom včelíne vidím Maticu slovenskú ako matku, ktorá inšpiruje svoje včelie deti, je vzorom skromnosti, mravnosti, vlastenectva, pracovitosti a NEPODDAJNOSTI. Dbá o to, aby sme sa tešili z medových výsledkov našej usilovnosti. Novému predsedovi želim, aby sa mu podarilo utkať nové perspektívy do budúcnosti. Nám ostatným včeličkám aj trúdom mladú živicu do žil.

• **PhDr. Zuzana KUSÁ, CSc., sociologička, spoluautorka najvýraznejších alternatívnych štúdií o skutočných pomeroch na Slovensku:** Môj prastarý otec bol jedným zo zakladateľov Matice, pôsobili v nej ľudia, ktorých som si ctíla a hoci nemám informácie o tom, čo sa v nej v súčasnosti deje, nemôžem si ju nevzážiť. Je to dobrá inštitúcia, ktorá má dobré tradície.

• **Mons. ThDr. Štefan SEČKA, PhD., biskup Spišskej diecézy:** Jeden z mojich ctihodných predchodcov biskup Ladislav Záborský (1850 – 1870) pôsobil v čase vzniku Matice slovenskej. Keďže slovenskému národu vtedy išlo o bytie či nebytie, biskup Štefan Moyses sa spojil s Ladislavom Záborským, ktorý bol nadchnutý myšlienkou usporiadať jubilejnú milénióvu cyrilo-metodskú slávnosť. Preto sa spojili Banskobystrická a Spišská diecéza. Matica slovenská zohrala v našich dejinách dôležitú úlohu. Aj naďalej by mala s úprimnosťou zveľaďovať dedičstvo otcov, ktoré pozostáva zo základného piliera a ním je viera v Boha a vernosť jeho slovu. Toto je aj princíp našej národnej identity.

• **Profesor Ivan LALUHA, sociológ:** Svet okolo nás sa zmenil a mení, globalizácia „tlačí na pílu“. Zasahuje to dokonca konštanty civilizácijských hodnôt ľudskej spoločnosti. A prirodzene to mení náš tradičný spôsob života, vrátane nášho vnútorného života. A tu má pred sebou pole len slabo „poorvané“ nielen naša Matica ako taká, ale Matica slovenská! Národ, sociálno, kultúra a humanita boli a budú vždy spolu prepojené súvislosťami nielen sebazáchovy, ale aj inovácií a novej dynamiky. Ale životaschopnosť Matice slovenskej a jej potreba v dnešnej dobe nie je akoby automaticky daná a či preurčená. Ani jej statočný zápas za identitu národa a štátnosť v minulosti to do budúcnosti nezaistí. Vytvára len štartovaciu plochu viac či menej upravenú. Rozhodne naše poznanie nových skutočností a naša akčioschopnosť zhora dolu a naopak odpovedať na nové výzvy neštrácajúc však kontinuitu vývoja.

• **JUDr. Ján ČARNOGURSKÝ:** Matica slovenská je ľudovou organizáciou v najlepšom zmysle slova. Preto vždy bolo a určite aj bude napätie v jej vzťahoch s vládou. Na jednej strane Matica slovenská by mala aspoň študovať celoštátne až geopolitické pomery Slovenska a na základe takého štúdia tlmieť svoju radikálnosť a podriadiť ju určitej reálnej politike. Pokus o premenu rýdzo matičných hesiel na štátnu politiku by priviedol Slovensko do takých vnútropolitických aj zahraničných konfliktov, ktoré by Slovensko nevydržalo. Deväťdesiate roky sú azda dostatočným poučením. Na druhej strane je dobré, ak si Matica zachová väčšiu národnú radikálnosť, ako je oficiálna štátna politika. Štátna politika bude mať potom v Matici svoje trvalé zrkadlo a väčšia radikálnosť Matice slovenskej postavená zoči-voči veľkej radikálnosti nepriateľov Slovenska umožní vláde vystupovať ako zlatá stredná cesta, a tým posilni postavenie vlády.

• **Martin LACKO, historik:** Slovensko sa dnes nachádza – ekonomicky, kultúrny aj ideologicky – priam v polokoloniálnom postavení.

Skutočne slovenské tu nie je už takmer nič a Slováci žijú vo vlastnom štáte v poloilegalite. Mám dojem, že s výpredajom posledných zvyškov národného bohatstva – lesov, pôdy a vody – sa koná aj výpredaj národnej histórie a tradičných hodnôt. Vracia sa atmosféra strachu. Úlohu Matice preto vidím v neobojacom presadzovaní a zdôrazňovaní pravdy – jednak tej historickej, ale rovnako aj v zápase pravdy proti zvráteným ideológiám Západu, ktorý sa nám po sociálno-

ekonomickom rozvrzate snaží vnútiť ešte aj morálny rozvrat. Soľta to však pôjde bez troch vecí: médií, odbornosti a odvahy. SNN sa v posledných rokoch hodne zlepšilo. Chýba však to, čo predseda slúbil už po nástupe – internetový denník. Viac dôrazu klásť na vedu, odbornosť. Teda nie na dojmy, počuté informácie, ale na výskum, overené poznatky. V situácii, keď médiá a niektoré historické ústavy nepoznajú dôležitejšiu úlohu, ako sa – za štátne peniaze – vysmievať z národno-štátnych tradícií, ba tieto kriminalizovať, úlohu obrancu histórie by mala prevziať Matica. Inak sa môže stať, že naša historická pamäť bude siahať len po holokaust či menšiny a necháme si vsugerovať rolu európskych hriechnikov.

• **Viliam JABLONICKÝ, publicista:** Pretože Matica slovenská vznikla z najušľachtilejších úsilí vynikajúcich jednotlivcov svojho národa, musí najštn jasnú a zreteľnú líniu aj do budúcnosti. Dennodenne ju musí potvrdzovať na princípoch ľudskosti, tolerance, plurality a demokracie, nadstranickosti a ekumeny. Nadväzujúc na vysokovzdelanú a mravnú osobnosť našich dejín musí najštn zo svojho stredu takých, aby nadväzovali na to najlepšie, čo doposiaľ vytvorili naši predchodcovia. Aby našla vo svojom strede nových budúcich skvelých nasledovníkov Moyses, Kuzmányho, Francisciho, ale aj Čigera-Hronského, Škultétyho a Krčméryho. Rozhľadene, tvorivé, kritické, obetavé, odvážne a plne rešpektované osobnosti rozumu a srdca, ktoré sa budú najlepšie orientovať aj v nachádzajúcich zložitých dobách. Celoslovenské majáky, všestranne chápujúce problémy spoločnosti a nachádzajúce optimálne riešenia.

• **PhDr. Augustín LANG, Urad pre Slovákov žijúcich v zahraničí:** Historická skúsenosť predurčuje postavenie, vážnosť a autoritu Matice slovenskej až do dnešných dní! Matica slovenská napriek slabším a silnejším obdobiam zohrávala významnú kultúrno-spoločenskú, osvetovo-vzdelávaciu a v nemalej miere aj politickú úlohu. V matičnom referenčnom rámci sa koncentrovalo a aj vygenerovalo veľké množstvo osobností, skutočnej elity národa. Právom jej patriť a do dnešných dní patrí absolutórium názvu MATICA. Slovenský národ čelil nevidanému, každodennému zápasu so štátom riadenou maďarskou asimiláciou vo všetkých sférach, ktoré predurčujú stabilitu a uchovanie národnej identity. Týkalo sa to výchovy a vzdelávania, kultúrnej, jazykovej, duchovnej identity. Bez zveličovania a glorifikácie môžeme povedať, že MS plnila funkciu národného ministerstva pre kultúrnu, jazykovú a vzdelávaciu aktivitu bez toho, aby existoval národný štát. Aj v 21. storočí existujú výzvy, ktoré v mnohých

smeroch nadobúdajú parametre duchovného, morálneho, ale aj kultúrneho a celkovo národného ohrozenia. Globalizácia otvorila dvere hráčom, ktorí programovo rozkladajú národné a kresťanské hodnoty, otvárajú politický priestor pre ochranu menšín, ich práv, pritom nie je ochota vytvoriť prijatie Európskej charty ochrany európskych národov, nenarušiteľnosti ich životných hodnôt, ako je jazyk, náboženstvo, morálka, rodina, obrana vlasti a zvrchovanosť rozhodovania v hraniciach národných štátov. Národy takmer stratili možnosť obrany svojho územia.

Našu Maticu slovenskú čakajú tieto a podobné výzvy, prispôbobe naše slovenské podmienkam, pričom potreby a záujmy národa by mala opäť formulovať Matica. Matica bude musieť v krátkom čase reagovať, v mnohých prípadoch aj na hranici politických stretov bojuvať v nadstraníkovej línii za obhajobu národných záujmov. Vážme si, že slovenská národná inteligencia má v rukách ojedinelú inštitúciu, ktorú v takejto podobe má máloktorý národ. Poprajme si odhodlané a odvažné vedenie, prílev uvedomelých a národu oddaných osobností, ktoré sú otvorené novým zmenám.

• **PhDr. František VRÁBEL, historik:** Funkcia a pôsobenie Matice slovenskej je aj dnes, aj v budúcnosti bude nezastupiteľné najmä

na južnom Slovensku, kde opäť čelíme veľmi cielej a plánovanej maďarskej iredente a revizionizmu – sochy, falšovanie dejín, vytlačenie slovenčiny z verejného života... Významná je aj edičná činnosť MS, pretože publikuje texty, o ktoré iné vydavateľstvá nejavia záujem. Preto? Lebo posilňujú slovenskú národnú identitu, a to sa dnes nie všade a všetkým hodí... Väčšiu pozornosť treba venovať VŠETkým slovenským menším v zahraničí – najmä na Dolnej zemi (šťastnosti sú z Vojvodiny), a nielen v Kanade, Argentíne atď.

• **Jozef SCHWARZ, sociológ regionalista:** Som vlastenec, ktorý svoje vlastenectvo podkladá rozumom, inak povedané som vlastivdec.

Vedeckým ústavom môjho vlastenectva, priestorom pre objavovanie tajov našej minulosti a čara slovenskej budúcnosti je Matica slovenská. Potešenie z poznania slovenskej vlasti a slovenskej pridanej hodnoty doma i vo svete – to je moja matičná myšlienka v praxi. Vlastenectvo pestovať a vlastivedu tvoriť je možné kdekoľvek a kedykoľvek v slovenskom a ostatnom svete. Isto aj bez Matice. No Matica slovenská je niečo špecificky slovenské, jav a zjav, ktorý znamená základ slovenskej myšlienky, dlhodobej existencie slovenstva, predpoklad štátnosti. Slováci nemali v meruďsmom vojensku silu ako Maďari, nemali v memorandovom roku politické inštitúcie ako Maďari, ale mali v roku 1863 matičnú myšlienku, ktorá zástupne, ale úspešne umožnila vznik a rozvoj budúceho Slovenska.

Dnes je rok 2013. Viac ako dvadsať rokov existuje Slovenská republika a schádza sa valné zhromaždenie Matice slovenskej. Očakávam, že matičný potenciál jej členov povýši lásku k slovenskej vlasti na každodennosť, odliší viac ako dvadsaťročnú plevy stagnáciu od zdravých zrín, ktoré sa urodili v poslednom období. K tomu nech nám pomáhajú všetky matičné médiá a všetci matičiari!

Jeseň nie je len čas vinobraní, ale aj literárnych súťaží Znova nastupuje jesenné slovobranie

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Literárne súťaže a s tým spojené akcie sa zrejme riadia podľa prírody. Ako ináč môžeme vnímať fakt, že v marci, prípadne v apríli organizuje Matica slovenská Slovesnú jar a na jeseň sa zbehnú vyhodnotenia celoslovenských literárnych súťaží. Aj príroda sa na jar prebudí a začína nový kolo-beh života, aby na jeseň priniesla ovocie. Už v najbližších dňoch vyhlásia svojich laureátov tradičné literárne súťaže ako Wolkrova Polianka, Jašíkove Kysuce, Senica Laca Novomeského či Literárny Zvolen. Každá zo spomínaných prehliadok mladej literatúry sa môže hrdiť históriou, ktorá sa počíta na desiatky rokov.

Laureáti Literárneho Zvolena 2012

Je celkom logické, že malé národy venujú svojmu kultúrnemu dedičstvu väčšiu pozornosť ako kultúrne veľmoci typu Francúzska, Nemecka či Anglicka. Jednoducho cítia, že stratí sa v mori globálnej kultúry, a čo horšie nekultúry,

by pre ne znamenalo stať sa kultúrnou kolóniou, bezvýznamným kolieskom v súkolesí nadnárodného šoubiznisu, ktorý v informačnej dobe čoraz viac nahrádza originálne národné prejavy umenia. To je aj vysvetlenie fenoménu

slovenských literárnych súťaží, ktoré vygenerovali až do dnešnej formy.

■ ŽIVÝ ORGANIZMUS

Skeptici a odporcovia literárnych súťaží hovoria o tom, že literatúra je

na rozdiel od športu merateľná len subjektívne vkusom čitateľa. Nedá sa exaktne určiť, kto súťaž zvládol rýchlejšie, vyššie a ďalej. Nikto nepopiera, že hodnotenie poroty je do istej miery subjektívne, no jej zodpovedný výber je prinajmenšom zárukou kvalifikovaného pohľadu na text aj s následnou schopnosťou poradiť mladému adeptovi literatúry. Najdôležitejšia pre začínajúceho autora je však šanca konfrontovať svoje umelecké ambície s generačnými súputníkmi. Najmä ak sa umiestni v pásme ocenených, má na vyhlásení víťazov, na rozborových seminároch, ale aj na neformálnych stretnutiach s ostatnými mladými autormi veľkú šancu sebareflexie a následného umeleckého rastu.

■ SME FENOMÉNOM EURÓPY

Načrime trochu do histórie. V roku 1963 vznikla celoslovenská súťaž pre mladých básnikov a poetky Wolkrova Polianka a v roku 1968 súťaž pre mladých prozaikov Jašíkove Kysuce. V oboch prípadoch išlo už o akcie vyslovene cielene na podporu mladých, dosiaľ knižne nepublikujúcich autorov do tridsaťpäť rokov. Samozrejme, že spomínané súťaže boli priamo pod ideologickým dohľadom príslušných orgánov komunistickej strany, ktorá niektoré právomoci delegovala na vtedajší svoj predvoj – Socialistický zväz mládeže. Aj napriek tomu sa súťažiacim pravidelne darilo obchádzať „ideologické povinné cviky“ a z mnohých laureátov týchto súťaží sa neskôr stali výrazné spisovateľské osobnosti. Dnes sú spomínané súťaže najstaršími literárnymi podujatiami pre mladých autorov v Európe a zdarne im sekundujú aj ďalšie, akými sú Literárna Senica Laca Novomeského, Literárny Zvolen a niekoľko iných, ktoré prežili koniec deväťdesiatych rokov. Vtedy sa chro-

nické podfinancovanie kultúry podpisalo pod zánik viacerých perspektívnych literárnych podujatí. Zdá sa však, že po prvej dekáde 21. storočia sa začína blýskať na lepšie časy. Ako keby sa mladá generácia postupne prejedla bezduchej komerčnej zábavy a vrátila sa od pasívneho prijímania k aktívnej tvorbe. Matica slovenská pritom nezostáva bokom. Stála pri zrode viacerých, dnes ešte mladých literárnych súťaží, ako sú napríklad Básnické Budmerice Ruda Fabryho, a určite sa bude podieľať aj na ďalších podujatiach.

■ CHTIVÍ SVETLA

Jeseň je skrátka čas, keď sa zberá úroda aj v mladej literatúre. Október, november a december sú v znamení slávnostných vyhodnotení nášho rodinného striebra mladej literatúry. Na jednej strane je to potešujúce, na strane druhej môže nielen mladých autorov, ale každého milovníka literatúry znechucovať fakt, že médiá, vrátane verejnoprávnych, podobné akcie už zopár rokov takmer úplne ignorujú. Preberú sa, až keď sa niektorý z laureátov súťaže po niekoľkých rokoch prepracuje do prestížnej literárnej ankety Anasoft Litera, prípadne keď jeho kniha vzbudí nadšenie v čoraz zriedkavejších literárnych rubrikách takzvaných mienkotvorných printových či elektronických médií. Mladí autori sú totiž chtiví svetla, presnejšie – chcú vojsť do arény literatúry a overiť si svoj kumšt pred čitateľom.

Názov Chtiví svetla má aj ojedinelý zborník, ktorý vydáva Národné osvetové centrum a ktorý už šesť rokov mapuje všetky relevantné literárne súťaže na Slovensku. Pri jeho čítaní je dôvod na opatrný optimizmus. Strom našej literatúry má ešte stále dosť silných mladých výhonkov.

Básnik nekonečnej krajiny citov

Anton Pižurný: Pandorina skrinka, OZ Paradajz, Banská Štiavnica 2013

KNIHA TÝŽDŇA

PANDORINA SKRINKA

Anton Andrej Pižurný
2013

Pre znalcov slovenskej poézie nie je meno Anton Andrej Pižurný neznáme. Už vyše dvadsať rokov je tento básnik zo staroslávnej Banskej Štiavnice prítomný v našej literatúre. Poet činný aj v organizovaní literárneho a kultúrneho života v rodnom meste poctivo drží líniu svojej poetiky. Láska a túžba vo všetkých podobách.

Pandorina skrinka je útlá zbierka básní, v ktorej sa Anton A. Pižurný rozhodol bilancovať určitý úsek svojho citového života cez básne, takmer striktné subjektívne ladenú do vlastného „ja“. Pre čitateľa pripravil mapu krajiny, po ktorej putuje od túžby cez lásku, teda cit, až po sklamanie a vytriezvenie. Ostatne, láska vo všetkých jej podobách je už po tisícročia témou básní číslo jeden. Prinajmenšom už od čias kráľa Šalamúna a jeho Veľpiesne. V Pižurného transkripcii je láska najmä momentom vzájomného „zaiskrenia“, ktoré prechádza do naplneného vzťahu, ale... Práve to „ale“ je častým motívom básní v tejto zbierke a autorova citová mapa obsahuje aj rieky smútku a púšte sklamaní. Na prvé čítanie zaujme čitateľa poézie istota v nahodení témy, autor sa často posúva do polohy viazaného verša (vec nie až taká častá v našej súčasnej poézii) a v jednotlivých básňach nachádzame aj dobre zvládnuté pointy. Niektoré básne sa blížajú ku (kvalitným) textom populárnej hudby, čo Pižurný aj deklaruje prebásnením už kultového textu Voda, čo ma drží nad vodou od básnika a textára Joža Urbana, mimochodom autorovho blízkeho priateľa. Básnikovo poetický svet azda najlepšie ilustrujú verše: Ako v kuse kameňa sochár nájde bytosť / a na počiatku stvorenia nebolo len ticho, / tak aj slová o tebe objavila sa samé. Presne o tomto je básnická zbierka Pandorina skrinka. Keďže láska je chvalabohu ešte stále jednou z hybných síl nášho sveta, aj táto zbierka si iste nájde čitateľa na krok od lásky, zaľúbeného či lásku strácajúceho.

(mab)

MEDAILÓN

Dejiny posledných šesťdesiatich rokov možno priblížiť rôznym spôsobom. Jedným z najobjektívnejších, ale zároveň najmrazivejších uhlov pohľadu je pohľad cez dejiny (najmä) rímskokatolíckej cirkvi. Emeritný arcibiskup Ján Sokol je príkladom kňaza, ktorý počas svojej služby Bohu bol neustále vystavený svetským tlakom, pričom sa menili ideológie, ale cieľ ostával ten istý. Eliminovať či aspoň zmenšiť vplyv cirkvi, a teda aj viery na území Slovenska.

Duchovný v osídlach času

Ján Sokol študoval na gymnáziu v Topoľčanoch a na Rímskokatolíckej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Za kňaza ho vysvätil biskup Ambróz Lazík 23. júna 1953. Už vtedy sa prejavila svojvoľnosť komunistických orgánov, ktoré mu pre jeho postoje neudelili štátny súhlas, a tak jedenásť rokov zastával najnižšiu funkciu v cirkevnej hierarchii ako kaplán v Šuranoch a v Leviciach. V politickom odmäku počas roku 1968 bol Ján Sokol vymenovaný za prefekta kňazského seminára v Bratislave, lenže vzápätí počas normalizácie ho v roku 1970 z funkcie štátne orgány odvolali a „upratali“ ako kaplána na farnosť v Sereďi. Nad Jánom Sokolom stále visel meč komunistického šikanovania najmä preto, že zaujal kritický postoj k združeniu Pacem in terris, kde sa združovali kňazi spolupracujúci s vtedajšou mocou. Napokon až na sklonku socialistického zriadenia, keď už prebiehal opatrný dialóg vtedajšej „verchušky“ s Vatikánom, bol Ján Sokol 26. júla 1989 vymenovaný za trnavského arcibiskupa a 10. septembra toho istého roku slávnostne inaugurovaný do úradu. Pálium mu odovzdal pápež Ján Pavol II. 22. apríla 1990 pri svojej prvej návšteve Česko-Slovenska. Počas vykonávania úradu bol Ján Sokol viackrát atakovaný médiami a neprestalo to ani po jeho odchode z funkcie vo veku sedemdesiatpäť rokov 18. apríla 2009. Ján Sokol, emeritný arcibiskup a člen prezídia MS, sa 9. októbra dožil významného jubilea – osemdesiat rokov. V mene MS, redakcie SNN, ale aj v mene veriacich Slovákov mu srdečne blahoželáme.

Alexander GOCZ, Foto: internet

HUMORESKA

Jedinou istotou, že sa končí jeden z dielov juhoamerických telenoviel, bolo zvyšovanie hlasov, ktoré sa skončilo hádkou. Diel gradoval a na jeho konci bol po veľa kriku pre nič vždy obrovský otáznik. Mal slovenské gazdinky bez rozdielu straníckej príslušnosti a veku vyhnať z kostola a prinútiť ich sledovať ďalší diel. V deväťdesiatych rokoch museli fary presúvať začiatky omši podľa telenoviel. Aby sa tam zišla nadpolovičná účasť veriacich proti farárovi, kostolníci a dvom ministrom. Postupom času hluk v komerčných televíziách naberal na

obrátkach. Už to nebolo iba finále telenovely, štafetu prebralo spravodajstvo. Riadilo sa pri výbere redaktorov jedinou zásadou: čím škrekľavejší hlas, tým lepšie pre diváka. Dostali od šéfstva nariadené, že musia celú správu rýchlo vykričať a

lateľov. V duchu som zakričal od radosti! Už mi nebudú do uší revať reklamy, ktoré si síce sám vypínam, ale počuť ich od všetkých susedov bez rozdielu na ich poškodení zraku a mozgu. Zatrhnú jačiacie kuriatka, ktoré práve vypustili na bulvárne

budú normalizovať hlasitosť vyprodukovaného obsahu a reklamy ešte pred jej odvysielením.“ Reklamy sa teda nebudú stíšovať, ale filmy, seriály a reality šou začnú vrešťať ešte viac, aby nás hlasná reklama vo filme nešokovala a nedostali

väčšina ľudí sa nerozpráva, len na seba ziapa. Zabudli, že slovo neznemá kriek, a myšlienka je viac ako hysterický vreskot. Ak chcú argumentovať, nepoužívajú mozgové závitky, stačia hlasivky. Nečudo, že keby sme urobili štatisťiku počtu spovedí, prekvapil by výrazný pokles za posledných desaťročí. Ľudia nevedia šepkať ani o svojich vnútorných tajomstvách a hriechoch. Oni ich musia vykričať. Pri spôsobe reči, ktorá teraz letí bez rozdielu veku, je spovedné tajomstvo nemožné uchrániť. Vresklúni radšej na spovede nechodia. Na počiatku bolo slovo, teraz svetu vládne hluk a kriek.

Milan ZEMO

Na počiatku bolo slovo, potom kriek

vyzerať tak, že revú preto, lebo spoza rohu na nich máva smrťka, tak aby to pred smrťou stihli povedať.

Nedávno sa na konferencii v sídle RTVS zhodli slovenskí vysielatelia na dohode o aplikácii európskej normy EBU R-128 pre všetkých slovenských vysie-

spravodajské hnojisko. Lenže som sa tešil predčasne. Citujem z komuniké: „Výsledkom spoločného snaženia slovenských televízií nemá byť len diskusia o samotnej norme EBU R-128, ale aj povinnosť každého vysielateľa na Slovensku implementovať technické zariadenia, ktoré

sme infarkt. Je to všetko v záujme zdravia ľudu. U vreštiacej väčšiny stále pretrvávajú, že čo je v televízii, to je pravda. Zároveň dostali nové skalopevné presvedčenie, že ako sa v televízii rozpráva, tak sa musia rozprávať medzi sebou. Vreštiaci smog zaľahol na Slovensko. Drvivá

Autonómia ako vyvrcholenie národnoštátneho programu Začiatok boja za samostatnosť

Peter MULÍK - Foto: archív SNN

Matica slovenská a Spoločnosť Andreja Hlinku v spolupráci s Ústavom pamäti národa usporiadala 4. októbra 2013 v Žiline spomienkovú akadémiu pri príležitosti 75. výročia autonómie Slovenska. Podujatie sa začalo položením vencov k pamätnej tabuli, pripomínajúcej túto udalosť, na budove Katolíckeho domu (dnes Gymnázium sv. Františka). Historik Martin Lacko konštatoval, že na 6. október 1938 mal národ zámerne zabudnúť. Či už cieľeným zabúdaním, vytieraním z pamäti alebo diskreditáciou. Najradikálnejšími odporcami idey autonómie sa stali komunisti, ktorí – podľa boľševickej propagandy – svojich odporcov nazývali „fašistami“.

Principiálnou požiadavkou Memoranda slovenského národa bola ochrana osobitostí slovenského národa, v dnešnej terminológii by sme povedali rešpektovania národnej identity. Aby osobnosť národa slovenského a vlastneckosť reči slovenskej zákonom pozitívnym a inauguračnými diplomami uznaná a uznaním tým oproti zlomyseľným útokom nepriateľov svornosti národov zabezpečená bola. Najdôležitejšou požiadavkou Memoranda bolo dosiahnutie územnej politickej autonómie. Jeho zostavovatelia sa ohradzovali proti novej námetke, že by vyčlenením svojho územia išli proti celistvosti a integrite štátu, odvolávajú sa na históriu. Nedá sa súhlasiť s názorom, že v Memorande išlo iba o nejakú podobu školskej a kultúrnej autonómie. Z diktie Návrhu privilegia ako súčasť Viedenského memoranda išlo jednoznačne o návrh politickej autonómie.

■ POŽIADAVKY MEMORANDA

Základné memorandové požiadavky volali po rovnoprávnosti národov, rešpektovaní slovenskej národnej identity, autochtónnosti Slovákov, no najmä po územnej politickej autonómii a práve na používanie slovenčiny s relevantnými národno-štátnymi dokumentmi, ktoré Slováci v 20. storočí už neuplatňovali na spoľužitie s Maďarmi, ale na spoločnú formu štátu s Čechmi. Nemožno pritom súhlasiť s tézou, že slovenský memorandový program prestal byť aktuálny po vzniku Česko-slovenskej republiky. Bez explicitného odvolávania sa na program Memoranda národa slovenského z roku 1861 sa slovenské elity usilovali o rovnoprávnosť národov, rešpektovanie slovenskej národnej identity, autochtónnosti Slovákov, ale najmä o presadenie požiadavky územnej politickej autonómie a práva na používanie slovenčiny v rámci Uhorska, ale aj Československa – ešte pred jeho vznikom.

Koncepciu politickej autonómie nachádzame v dokumentoch pripravujúcich spoľužitie s Čechmi. Cleve-landská dohoda, ktorá bola prijatá v čase, keď v USA žijúca početná slovenská komunita predstavovala slobodnejšiu a vyspelejšiu časť národa, teda prirodzene oprávnené hovoriaca v mene slovenského národa. U našich amerických krajanov postupne začala prevládať mienka, že pre Slovákov bude optimálne štátne spojenie s Čechmi. Kým stúpenci unitaristického čechoslovakizmu presadzovali česko-slovenskú jednotu a vybudovanie tzv. Veľkej Čechie, zástupcovia Slovákov v Amerike boli ochotní akceptovať len taký česko-

slovenský štát, ktorý bude založený na federatívnom systéme so slovenskou autonómiou.

■ DOHODY S ČECHMI

Po niekoľkomesačnom vyjednávaní bola 22. októbra 1915 v Clevelande podpísaná dohoda medzi Slovenskou ligou v Amerike a Českým národným združením. Táto dohoda hovorila o spolupráci medzi Čechmi a Slovákami pri plnení päťbodového programu: V spojitosti s duchom memoranda obsahuje v 2. bode princíp dôslednej politickej autonómie: „Spojenie Českého a Slovenského národa vo federatívnom zväzku štátov s úplnou národnou autonómiou Slovenska, s vlastným snemom, s vlastnou štátnou správou, úplnou kultúrnou slobodou.“ V tom istom bode sa tlmochia aj jazykové požiadavky Slovákov: „s úplným používaním jazyka slovenského, vlastnou správou finančnou a politickou, so štátnym jazykom slovenským“.

Záveru Clevelandskej dohody v neprospech právomocí Slovákov korigovala Pittsburská dohoda. Táto politická dohoda, ktorú 31. mája 1918 v americkom Pittsburhu podpísali zástupcovia Slovenskej ligy v Amerike, Českého národného združenia a Zväzu českých katolíkov s Tomášom G. Masarykom, schvaľovala spojenie Slovákov a Čechov v samostatnom štáte, v ktorom malo mať Slovensko vlastnú administratívu a snem. Hoci zo slovenského hľadiska znamenala ústup od hlavných požiadaviek Clevelandskej dohody, zaručovala Slovákom širokú samosprávu a slovenčinu ako úradný jazyk na školách, v úradoch a vo verejnom živote, čo je opäť jedna z kľúčových memorandových požiadaviek. Na rozdiel od Clevelandskej dohody nemalo ísť o federatívne usporiadanie štátu a forma štátu mala byť republikánska.

Signatári Pittsburskej dohody schválili politický program usilujúci sa o spojenie Čechov a Slovákov v samostatnom štáte z Českých zemí a Slovenska: „Slovensko bude mať svoju vlastnú administratívu, svoj snem a svoje súdy.“ Slovenčina bude úradným jazykom v škole, v úrade a vo verejnom živote vôbec.“

Znovu tu nachádzame ústrednú myšlienku alebo ducha slovenských národno-štátnych programov: požiadavku slovenskej územno-politickej autonómie a jazykové požiadavky. V Pittsburskej dohode sa však prvýkrát vyskytujú ustanovenia, ktoré svedčia o províziornosti a neúplnosti národno-štátnych koncepcií, ktoré nasledovali po nej. V Pittsburskej dohode sú formulované takto: „Organi-

sácia spolupráce Čechov a Slovákov vo Spojených štátoch bude podľa potreby a meniacej sa situácie, pri spoločnom dohovorení prehlbená a upravená. Podrobné ustanovenia o zariadení česko-slovenského štátu ponechávajú sa oslobodeným Čechom a Slovákom a ich právoplatným predstaviteľom.“

Pittsburská dohoda na rozdiel od Clevelandskej dohody, ktorú nahrádzala, upustila od dôsledného federalizmu a priklonila sa k asymetrickému autonomizmu. Po vytvorení nového štátu mali podrobné pravidlá jeho budúceho usporiadania rozpracovať právoplatne zvolení zástupcovia Čechov a Slovákov doma. Štátoprávne zásady dohody sa nenaplnili, Česko-Slovensko sa budovalo ako prísne unitárny štát s ideológiou čechoslovakizmu. Pittsburskou dohodou argumentovali slovenskí autonomisti, ich protivníci jej právoplatnosť bagatelizovali.

■ ĎALŠIE DOKUMENTY

Zo závažných dokumentov slovenského domáceho a zahraničného odboja v čase prvej svetovej vojny treba ešte spomenúť aspoň zápisnicu z dôvernej porady predstaviteľov Slovenskej národnej strany z 24. mája 1918 so stanoviskom „bezpodmienečného a bezvýhradného samourčovacího práva slovenského národa.“ a vychádzajúc z neho nárokuje si preň účasť Slovenska v spojenom štáte s Čechami, s Moravou a so Sliezsokom. Mikulášska rezolúcia z 1. mája 1918 žiada sebaurčenie už len pre „uhorskú vetvu československého kmeňa“.

Tento terminologický zvrät nachádzame aj v Martinskej deklarácii. Deklarácia slovenského národa z 30. októbra 1918 sa z línie slovenských národno-štátnych programov najviac vymyká. Zástupcovia všetkých slovenských politických strán sa zhromaždili v Turčianskom Svätom Martine a vytvorili Národnú Radu slovenskej vetvy jednotného československého národa. Tá v 2. bode Deklarácie požaduje: „Pre tento česko-slovenský národ žiadame i my neobmedzené samourčovací právo na základe úplnej neodvislosti.“ Podobnosť s touto formuláciou nachádzame iba vo Viedenskom memorande z roku 1861, kde sa Slováci niekoľkokrát označujú ako „ungarisch-slowakische Nation“, ako uhorsko-slovenský národ. Rozdiel je však v tom, že pod pojmom, ktoré použilo Viedenské memorandum, sa myslia Slováci ako samostatný národ, v Martinskej deklarácii to už nie je také jednoznačné, lebo v prvom bode sa píše: „Slovenský národ je čiastka i rečové, i kultúrno-historicky jednotného česko-slovenského národa. Na všetkých kultúrnych bojoch, ktoré viedol český národ a ktoré ho urobily známym na celom svete, mala účasť i slovenská vetva.“

Pôvodný text Martinskej deklarácie aj zápisnica o priebehu zhromaždenia sa stratili. Tieň na dokument vrhá skutočnosť, že Milan Hodža večer navštívil výkonný výbor SNR, ktorý sa radil u Matúša Dulu, a svojvoľne potom v noci schválený dokument zmenili. Išlo najmä o zohľadnenie nových Hodžových informácií, že bola v Prahe vyhlásená Česko-slovenská republika a že Rakúsko-Uhorsko kapitulovalo. Výsledkom bolo odstránenie požiadavky sebaurčovacího práva slovenského národa, účasti jeho reprezentantov na mierovej konferencii. Niektorí podpisovatelia

neskôr uverejnený text Pittsburskej dohody označili za „falzifikát.“ Pri analýze textov národno-štátnych koncepcií Slovákov treba v súvislosti s Martinskou deklaráciou pripomenúť, že neobsahuje ani jazykové požiadavky Slovákov.

■ AKTIVITY SLS

Program politickej autonómie Slovenska v podmienkach ČSR nachádzame v podnetoch SLS. O politickej autonómii Slovenska sa písalo už v programe, ktorý vyšiel tlačou v roku 1919 pod názvom Naša Slovenská ľudová strana. Čo ona chce a za čo bojuje. Heslo politickej autonómie Slovenska na území ČSR sa však už objavilo v programovom dokumente, ktorý predložil poslanec Ferdíš Juriga 14. novembra 1918 Slovenskému parlamentnému klubu, teda v deň, keď sa začala činnosť Národného zhromaždenia ČSR. F. Juriga v ňom vydvihol, že podporuje ideu československej štátnej jednoty, ale súčasne žiada pre „slovenskú vetvu československého rodu“ legalizovanie práv, ktoré patria zvrchovanému samostatnému národu, teda slovenskú samosprávu a administratívu, slovenčinu ako úradnú reč na Slovensku, slovenské zákonodarstvo (mala ho zabezpečovať stála delegácia slovenských poslancov), školstvo a samosprávu cirkví. Tento program Juriga predložil ako poslanec, nie za politickú stranu.

Slovenská ľudová strana predložila československému parlamentu v priebehu rokov 1918 – 1938 tri oficiálne stranické návrhy na politickú autonómiu Slovenska (1922, 1930, 1938). Každý z nich vypracoval iný autor, resp. skupina autorov. Autorom prvého návrhu bol Ľudovít Labaj. Zdôraznil v ňom nevyhnutnosť existencie slovenskej vlády a slovenského snemu na pôde autonómneho Slovenska. Poslanci slovenského snemu mali schvaľovať zákony týkajúce sa samosprávy, školstva, ekonomiky, cirkví, verejných prác a sociálnej starostlivosti.

Ešte predtým na Hlinkovu výzvu vypracoval aj prof. Vojtech Tuka návrh zákona, v ktorom požadoval vytvorenie konfederácie štátov. Podľa tohto návrhu mali oba suverénne štáty, Čechy a Slovensko, uzavrieť medzinárodnú dohodu, ktorá by bola určovala ich vzájomný vzťah a garantovala by úplnú slobodu konania. Obom partnerom by prináležalo právo vlastného diplomatického zastúpenia. Obe časti štátu by mali vlastnú ústavu, zákonodarstvo, vlastnú vládu a národnú brannú moc. Ich nezávislosť by bola obmedzená len osobou spoločného prezidenta a ustanovením, že viesť vojnu a uzatvárať mier môžu len spoločne. K spoločnému riešeniu väčších záležitostí mali medzi sebou uzatvoriť zmluvy najvyšších výhod. V záujme odstránenia novej nadvlády počtom aj hospodársky silnejších Čechov mal pri spoločných rokovaniach každý z partnerov disponovať rovnakým počtom hlasov.

Druhý z návrhov Hlinkovej slovenskej ľudovej strany z roku 1930 bol podstatne miernejší. Odvolával sa na autonómiu Podkarpatskej Rusi. Jeho autorom bol Karol Mederly. Tretí návrh autonómie Slovenska pripravila skupina poslancov SLS Martin Sokol, Ferdinand Ďurčanský a Aladár Kočiš pri príležitosti 20. výročia podpísania Pittsburskej dohody v roku 1938. Podľa tohto návrhu mal mať celoštátny parlament v kompetencii iba otázky obrany štátu, meny, colnú politiku, dopravu a poštu. Slovensko malo mať primerané zastúpenie vo všetkých medzinárodných organizáciách. Malo mať osobitný najvyšší súd. Tento návrh autonómie Slovenska sa dostal až do programu rokovania parlamentu na rozdiel od predchádzajúcich dvoch, ktoré skončili iba v parlamentných výboroch, a stal sa základom pre uzákonenie autonómie Slovenskej krajiny.

Prvý a tretí návrh autonómie Slovenska Slovenskej ľudovej strany sa formou približoval k federácii dvoch republík, hoci tento termín sa tam

nepoužil. Obsahoval zákaz majorizácie Slovákov v ČSR. Predpokladal existenciu slovenských armádnych plukov so slovenským veliteľom a so slovenskou veliacou rečou, ako aj vznik osobitného slovenského oddelenia, ktoré malo pôsobiť v rámci prezidentskej kancelárie.

■ KRAJINSKÉ ZRIADENIE

Krajinským zriadením, zavedeným zákonom číslo 125/1927 Zb. o organizácii politickej správy s účinnosťou od 1. júla 1928, sa prvýkrát zaviedla jednotná politická správa na celom území Československa. Župa na Slovensku a Podkarpatskej Rusi, ako aj Úrad ministra s plnou mocou pre správu Slovenska sa zrušili a územie Československa bolo rozdelené na štyri krajiny (zeme). Slovenská krajina bola samostatnou právnickou osobou, samospráva (okresná a krajinská) bola poštátnená, volené orgány sa podriadili úradníkom, ktorých vymenovala vláda, policajná a trestná právomoc správnych úradov bola zvýšená. Slovensko spravoval Krajinský úrad na čele s krajinským prezidentom. Účasť občanov na správe krajiny malo predstavovať Krajinské zastupiteľstvo. Formálne sa vtedy dosiahla jedna z požiadaviek Memoranda národa slovenského, no kompetencie krajinských orgánov boli iba administratívne.

■ AUTONÓMIA SLOVENSKA

Program slovenského sebaurčenia v duchu zásad Memoranda národa slovenského sa podarilo dosiahnuť až 6. októbra 1938 vyhlásením Manifestu slovenského národa a prijatím Ústavného zákona o autonómii Slovenskej krajiny. Manifest slovenského národa zo 6. októbra 1938 obsahuje v memorandovej línii formuláciu o autochtónnosti aj princíp rovnoprávnosti: „My Slováci ako samobytný slovenský národ, žijúci od vekov na území Slovenska, uplatňujeme si svoje samourčovací právo, a preto dovoľujeme sa medzinárodného zagarantovania nedeliteľnosti svojej slovenskej národnej jednoty a nami obydlenej zeme. Chceme slobodne podľa vlastnej vôle určiť svoj budúci život v plnom rozsahu, v to počítajúc aj štátnu ústrojnosť v priateľskom spoľužití so všetkými okolitými národmi, a tak prispieť k usporiadaniu pomerov v strednej Európe v duchu kresťanskom.“

Obsahuje aj požiadavku hraníc Slovenska: „Protestujeme čo najzohľadnejšie proti tomu, aby hranice Slovenska určované boli bez nás, bez plnoprávných zástupcov slovenského národa.“ A po prvýkrát v našich národno-štátnych koncepciách „žiadame medzinárodnú ochranu slovenskej menšiny v cudzine.“

V otázke slovenskej politickej a územnej autonómie Žilinská dohoda vo Vyhlásení v bode I. žiada „vydanie ústavného zákona o autonómii Slovenska tak, ako bol podaný v poslanskej snemovni v roku 1938 a uverejnený v Slováku v čísle 129 zo dňa 5. júna 1938“. V bode II. sa požaduje, aby „vládna a výkonná moc na Slovensku má sa okamžite odovzdať do rúk slovenskej vlády“.

Manifest slovenského národa konštatuje: „Víťazstvo samourčovacího práva znamená pre slovenský národ víťazné ukončenie nášho dlhoročného boja.“ Toto právo sa uplatnilo v medzinárodnopolitickej konštelácii, keď to bolo pre slovenský národ jediným možným riešením. Vyhlásenie Slovenského štátu 14. marca 1939 a prijatie Ústavy Slovenskej republiky 21. júla 1939 patria do vyhlásenia Deklarácie SNR o zvrchovanosti Slovenskej republiky 17. júla 1992 a do vzniku Slovenskej republiky 1. januára 1993 jednoznačne k najvýznamnejším stupňom nášho národno-emanipačného vývoja. Tak v roku 1939, ako aj v roku 1993 legitímni zástupcovia slovenského národa zavŕšili úsilie Slovákov po národnom sebaurčení formou úplne štátnej suverenity, čo pokračovalo politický program Memoranda slovenského národa, ale prirodzeným spôsobom ho naplnilo.

Nijaký slovanský národ nemá naporúdzi takú matičnú kapacitu

Máme zodpovednosť za národ a štát

Stanislav BAJANÍK – Foto: archív SNN

Dozrel čas na zmenu, na novú matičnú Olivovú horu. Približnou poznámkou by sme mohli kvalifikovať čas, ktorý prežívame v hlbokoj sociálnej, etickej kríze, s čím zápasí aj Slovensko. Nové smery Matice slovenskej nesmú ostať voči krivdám na národe slepé a hluché.

Valné zhromaždenie Matice slovenskej 2013 nás zastihlo na pozadí svetovej krízy, ktorej príčiny veda a zorientovaní, a nielen oni, kladú na vrub morálnych celosvetových zlyhaní s následkom nevidaných obetí na národných, štátnych, ekonomických, medzinárodných sústavách. Slovensko nie je, žiaľ, výnimkou.

■ ZÁPAS O SLOVENSKO

Dvadsaťročný zápas o Slovensko, slovanský národ doma i vo svete dnes už vykazuje generačný status. Máloktovej generácii pred nami bola daná taká univerzálna možnosť slobodnej tvorby hodnôt národa, štátu i jeho medzinárodných pozícií. Je mnoho príčin, prečo máme povinnosť pripomenúť, že Slovensko a Slováci sa už štvrtýkrát v 20. storočí nevzdali zápasov o svoju vlastnú istinu, a to nedopadlo slabomyseľne ani márne. Vyše dvadsaťročná národná, spoločenská, štátna a matičná generácia zniesla na svojom osude mnoho rozjatrených rán, znáša ich doposiaľ. Ostáva otázkou, aký čas dokáže tomuto „tréningu“ psychicky a fyzicky odolávať. Matičnej dvadsaťročnej generácii, zapísanej do národných i medzinárodných análov, je známe, v čom spočívajú a niekde už aj odpočívajú matičné štátotvorné vklady. Zniesli sme historický nápor na vlastný organizmus, dorážaní síce, ale stabilní minimálne tam, kde ide o národ, aj keď – povedané J. Kollárom – cesty jeho ochrany mohli byť „rozičké“. A aj, chvalabohu, boli. Nesporne moderný matičný vklad do štátnej samostatnosti a všeobecného európskeho povedomia jej otváral kabinety, parlamenty, vlády, nečakane prekvapil lobistické skupiny i záujmové „biele goliere“. Pamätne Celonárodné matičné zhromaždenia (1990 – 1993), Stoly národnej dohody s politickými stranami a hnutiami (1990 – 1992), Stretnutia Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch (1990 a n.), otvorená spolupráca so Svetovým kongresom Slovákov (po roku 1990), Slovenskými Maticami vo svete (Srbsko – Vojvodina, Chorvátsko, Zakarpatská Ukrajina, Poľsko (po roku 1990 a n.), s Maticami slovenských národov – Srbsko, Chorvátsko, Česko, Slovinsko, Čierna Hora, Morava, Sliezske, Lužické-Srbsko, Bulharsko, Macedónsko, Bunjevci, s početnými slovenskými spolkami

a so združeniami v zahraničí, celý matičný terén posunuli Maticu slovenskú do priorit strategických záujmov Slovenska, Európy a sveta. Pociťili to najmä bratislavské matičné priestory, ktoré víťali svetové osobnosti, diplomatov, vedcov politológov, profesorov, novinárov, spisovateľov, poslancov a komisárov Európskeho parlamentu. Len táto stručná anotácia matičnej „politiky“ musí človeka s elementárnou súdnosťou nadobro ubezpečiť o jej historickom národnom i medzinárodnom dosahu nielen v dvoj-, ale vo vyše dvadsaťročnej pozícii uprostred Slovenska, Slovanov, národov Európy a sveta. A nesporne to tak aj je. A to vďaka zázemiu hlavného mesta, kde sa kujú dejiny, stratégie, projekty a kde musí Matica slovenská v záujme svojej revitalizácie svoju pozíciu opätovne posilniť.

■ K OSUDOM NADPRIEMERNÝCH

„Vilamov Tellov“ bolo, je a bude mnoho. Ochota, obeta, nezištnosť tisícov spojených duchom a srdcom v slovenskom matičnom teréne prekazala a prekáža. Silnejúci ohlas nášho „prvého sektora“ na Slovensku a možno i v Európe mnohým vibroval ušnicami, otváral potničky a trilkuje doposiaľ. Na pozadí ich štedrých a podkupných dotácií, kozmopolitných, globalistických, hedonistických, kupliarskych, korupčných, zisťovacích a dobre honorovaných „sektorov“ sa ostré zorné oko národa prijíma nervózne. Istíť náš obranný val pred hltom týchto supích nástrah nebolo, nie je a ani nebude ľahké. Vedeli to už tí, na ktorých sme stavali a stavíme základnou premisu: „Službe vlasti sa neplatí, preto sú tí druhí bohatí...“ (A. Hejduk S. H. Vajanskému). Aj preto musela a musí Matica slovenská za odvahu, ochotu a neobľomnosť pykať, platiť. A kde-tu aj doplatiť.

■ MATIČNÝ FENOMÉN

Nijaký slovanský národ nedisponuje takou matičnou kapacitou ako Slováci. Matičný fenomén, jeho kultúrny, duchovný, vlastenecký signál si museli všimnúť susedné či vzdialené národy, vystavené ako my bezbrehej globalizácii a sociálnemu ožobračovaniu vinou manipulačných metód EÚ v 20. a 21. storočí. Nečakané novodobé otroctvo, ktoré prežíva – minimálne – stredná Európa, Slovensko v nej, exekuč-

né parlamentné zlyhanie na národe i štáte, klany, fondy vyplávajú na povrch otázku prečo, pre koho a načo sme vlastne celé desaťročia vynášali neobľomne kožu na trh, keď sa nám naša prítomnosť odpláca nevraživo a na slúžiacich nazerajú krivým okom obslužení.

Otriasajú sa základy štátnej stability, atrofuje sa nová národná generácia, suverenita, prehľbuje sa sociálna neistota. Národ a štát ako spoločná rovnica o dvoch známych potichu síce, ale nie tíško volá po pomoci. Cenné kultúrne, duchovné, vedecké, matičné zázemie, celý nenahraditeľný matičný terén, bez ktorého by neboli zodpovedné matičné úspechy ani štruktúrovaný matičný fenomén, predstavujú a zabezpečujú naďalej zázemie pre nové celospoločenské štátno-obranné a národno-ochranné aktivity. Túto akútnu aktualitu naďalej cítíme na slovenskom juhu, keďže sa tam vytráca štátna istota, cítia to matičiari a občania v ich kriticko-krízovej nezamestnanosti, ich deti, súrodenci, potomkovia, ako aj zaslúžilí starci, ktorí na svojich bedrách zveladili takmer tri republiky a ostali, žiaľ, na psom tridsiatku. Cítia to všetci, ktorí slúžia mládeži, národu, väčšej časti slovenského sveta v zahraničí.

■ MATICA AKO OMBUDSMAN

Naskytá sa teda otázka, ako vyrovnat ďalšie obdobie Matice slovenskej so svojim perspektívnym programom práve v projektoch, ktoré sa dotýkajú prehľbujúcich bolestí nášho národa a kam sústredí svoje – aj keď už unavené – sily, aby opätovne rezonovala ako fenomén, ktorý je hodné si všimnúť aj ako cोटotio sine qua non (podmienka, bez ktorej to nie je možné) na pomoc občanom štátu – Slovenskej republike.

Ak sme dokázali verejne, neochvejne, ťažko, čo nebolo pod eštebáckym sledovaním populárne ani bezpečné, postaviť sa na barikády: za štátnosť, suverenitu a demokraciu (1990 – 1993), nové slovensko-slovenské cesty, mali by sme verejnosti zahľásiť nový štart na Olivovú horu minimálne v miere, akú máme v zásobách príruke i perspektívach. Je mnoho príčin, prečo má Matica slovenská rozmyšľať aj takto. A je viac foriem, ako to dokázať: Jedna z nich je rapidne šetrenie zhora na prospech potrieb dole.

Andrej FERKO

Škola v Košútoch nesie meno Jerguša Ferka

Žurnalista učil vlastenectvu

Rozdiel medzi nacionalizmom a vlastenectvom spočíva v tom, že nacionalista nechce vedieť a nevie, že vlast sa má stavať do výšky, do kultúrnej výšky a hranice slúžia na obohatenie, presah, symbolizáciu a spoluprácu dobrých susedov pri tejto mnogogeneračnej práci. Prázdnota, deštruktívna vnútorná prázdnota vedie nacionalistov až fašistov proti vede a kultúre i k zmenám fyzických hraníc, nie k posúvaniu hraníc poznania a kultúrnosti. Naopak, vlastenec, patriot, Košútčan Jerguš Ferko ako náš učiteľ nás neučí nacionalizmu, ale vlastenectvu, európskosti, integrácii a kooperácii, ktoré sa nedajú stavať na základoch sebaklamov.

■ DÁVNOVEKÝ SEBAKLAM

Jeden z nich sa ako lož potvrdzuje aj priamo pri Košútoch, tu sa našli vykopávky, ktoré ukazujú pravdu o dávnom osídlení a na celej čiare rušia sebaklam o autochtónnosti. Po prvom učilišti, ktoré v Nitre založili byzantsí bratia, vznikali školy z európskej tradície vzdelania a táto škola na zmiešanom území prispievala a prispieva dlhé roky k multikulturalizmu. Aj o budovu sa symbolicky a kooperatívne delí so školou pre maďarské detičky. Základná škola Jerguša Ferka označuje nie deklarovanú, ale každodenne žitú toleranciu a mier na školskom dvore a ihrisku. Nebolo to vždy tak. Pred okupáciou boli Košúty slovensko-maďarsko-židovské. Zo židovských Košút tu ostalo napokon iba torzo cintorína – na celom juhu za Horthyho zlikvidovali dvadsaťsedemtisíc Židov. Až po vojne sa do slovenských škôl po celom odtrhnutom území vrátili na šest rokov vyhnané slovenské deti...

■ ZAKLADATEL KORIDORA

Inžinier Jerguš Ferko sa narodil v rodine Košútčanky Hanky a Rovňana Vladimíra 21. septembra 1956. Vyštudoval ekonómiu a po viacerých rokoch práce vo Výskumnom ústave riadenia priemyslu prešiel do denníka Práca, neskôr založil denník Koridor. Pôsobil aj ako učiteľ investigatívnej žurnalistiky na Univerzite Komenského, viedol diplomové práce na dnešnej Ekonomickej univerzite, no najviac detí priamo vychoval a vychovával na tréningoch džuda dlhé roky dvakrát do týždňa. Aj náš strieborný medailista z Atén Dodo Krnáč vyrástol od mala práve na Jergušových tréningoch. Ako džudista dosiahol Jerguš titul majstra

Nahé sú bez kníh všetky národy, píše sv. Konštantín v Proglase – a šaty robia človeka. V našej rodine sa zrodili desiatky kníh, no najvýznamnejšiu z nich napísal môj brat Jerguš Ferko. Volá v nej po porozumení budúcich generácií a zjavuje sebaklamy, ktoré tomuto porozumeniu prekážajú. Týmto poznaním z nás robí oblečenejší národ, oblečenejší do vzdelania, stal sa našim učiteľom v oblasti, v ktorej sme sa nevyznali ani my, ani naši susedia. Nemúdrejší hodnotitelia sa pokúšajú jeho objavné poznanie zmlčať a označujú ho za nacionalistu neprávo a náročky, zlovoľne a nekvalifikovane.

Bratislavy aj majstrovskú technickú kvalifikáciu – čierny pás. Preto na jeho pohrebe (zomrel ako štyridsaťpäťročný 25. 5. v roku 2001) stáli čestnú stráž džudisti danisti. Po zániku Koridoru býval Jerguš v Košútoch a pomáhal na tréningoch v Galante v jazykovo zmiešanom oddiele džuda. Ako autor kníh dosiahol najväčší úspech bestsellerom Maďarské sebaklamy, ktorého každé ďalšie vydanie sa opakovanne vypredáva.

■ POLITIKA PAMÄTI

Historicky prvá trieda dnešnej Základnej školy Jerguša Ferka sa stala exponátom v Múzeu školských dejín a pedagogiky v Petržalke, tam sú akurát tie lavice, ktoré pre obec nakupoval Jergušov dedo Andrej Strýček a v ktorých sedeli Jergušovi dobrí ujovia Rašto, Slavo a Andrej i naša mama Hanka a ich kamaráti, neskorší akademickí sochár Vojtech Baďura a ďalší, dnes už neprítomní alebo vo vysokom veku. Mimochodom, náš dedo pre Košúty, obec s najkvalitnejšou pôdou a s najteplejším počasím, objavil v roku 1924 marhule, ktorým sa tu odvtedy tak vynikajúco darí. Košúty sú prikladom obce, ktorá narába uvážlivo s politikou pamäti a pripomína si obeť prvej svetovej vojny, obeť streľby do pokojného zhromaždenia i významné osobnosti nielen na cintoríne, kde našli svoj posledný pokoj. Najnovšie k nim pribudol ujo Kmeť, dobrý pán Kmeť, dlhoročný predseda Miestneho odboru Matice slovenskej, lebo jeho koncepcia – myslí globálne, konaj lokálne – v mnohom obohatila kultúrnu výšku Košút, ktoré my, po svete roztratení Košútčania tak milujeme a ktoré si Jerguš zvolil za miesto svojho spočívania.

■ VĎAKA MATIČIAROM

Ďakujem v mene rodiny čínorodému Miestnemu odboru Matice slovenskej, vedeniu obce a školy i obetavým ľuďom na Ministerstve školstva SR, že sa ujali ušľachtilej myšlienky, dotiahli ju do úspešného záveru a spájajú túto historickú školu s menom autora múdrej a potrebnej knihy o mierovom spolunažívaní v týchto neblahých časoch, keď nanovo oživa nebezpečný nacionalizmus až fašizmus.

Základná škola Jerguša Ferka vznikla pred osemdesiatimi rokmi a Košútčania si pripomenú toto výročie v piatok 18. októbra 2013.

Matičari, vitajte v Martine!

Práve v týchto dňoch – 18. a 19. októbra 2013 – sa my matičari stretávame v Martine na valnom zhromaždení, ktoré na najbližšie štyri roky určí ďalšie smerovanie Matice slovenskej.

V Aule Magna Jesseniovej lekárskej fakulty UK v Martine (Malá Hora 4A) sa viac ako 500 delegátov oboznámi so správou o činnosti a hospodárení MS za obdobie rokov 2010 – 2013. No hlavným programom valného zhromaždenia budú voľby predsedu MS, členov výboru MS a predsedu a členov dozorného výboru MS. Uskutoční sa v piatok 18. októbra v podvečerných hodinách.

Matica slovenská, ktorá vznikla na základe cyrilo-metodského, štúrovského a memorandového duchovného odkazu, si v tomto roku pripomína 150. výročie svojho založenia. Jej mnohostranná činnosť patrí bezpochyby medzi najvýznamnejšie kapitoly moderných dejín Slovenska a Slovákov.

Z tohto uhla pohľadu široká matičná verejná dŕfa, že závery blížiaceho sa valného zhromaždenia vytvoria priaznivé predpoklady na všestranný rozvoj členského hnutia, vedeckej, literárnej, vydavateľskej, umeleckej a osvetovej činnosti, ako aj spolupráce medzi MS a Slováckmi žijúcimi v zahraničí i s Maticami slovenských národov.

Matičari, vitajte v Martine!

Michal BADÍN

Zoznam kandidátov do orgánov MS

Listina kandidátov na predsedu Matice slovenskej, na členov výboru Matice slovenskej, na predsedu dozorného výboru Matice slovenskej a na členov dozorného výboru Matice slovenskej:

Kandidáti na predsedu MS: Kovačovič Igor, Michelko Roman, Tkáč Marián

Kandidáti na členov výboru MS: Bajanič Stanislav, Benčať Igor, Belik Miroslav, Bobák Ján, Bochna Juraj, Boroň Pavol, Brloš Ján, Cabada Peter, Černý Peter, Dorčáková Ružena, Ďurina František, Eštok Ján, Gajdoš Juraj, Garajová Eva, Gašparík Jozef, Gešper Marián, Gešper Miroslav, Halková Zlatica, Hanuska Marek, Hornáček Viliam, Hrnko Anton, Husár Branislav, Kárpát Jozef, Kaščáková Gabriela, Kleštinec Lubomír, Klučková Libuša, Kňažko

Marián, Komora Viliam, Kraľovanský Lubomír, Kramárová Slávka, Krížová Jana, Kubinec Dušan, Kušnírová Mária, Lacjaková Luboslava, Lada Matej, Lomenčík Július, Lukáčová Ingrid, Machala Drahoslav, Makariv Jozef, Masarik Jozef, Mihál Pavol, Miháliková Mária, Michelko Roman, Mikuš Tibor, Mozdík Vincent, Mižák Jozef, Namešpetra František, Nemeček Marek, Oberhauser Viliam, Pecník Marcel, Petranský Ivan, Porubský Vojtech, Pribula Dušan, Rezková Alena, Smolec Maroš, Steiner Jozef, Suchý Štefan, Šimonovič Jozef, Terrai Michal, Uhlár Vlasti-

mil, Valigurčinová Sedláčková Jana, Zacher Rastislav, Zemančík Daniel, Žubor Július

Kandidáti na predsedu dozorného výboru MS: Martinkovič Štefan, Gallík Martin

Kandidáti na členov dozorného výboru MS: Buleca Ján, Gallík Martin, Chovanec Jaroslav, Jadroň Milan, Lukáč Jozef, Martinkovič Štefan, Murdžiková Mária, Oleksák Radoslav, Pavel Daniel, Strempek Juraj, Trungelová Jarmila, Valuš Ján, Zuskáčová Helena

Pietny akt pri pamätníku povstaleckých letcov v Zolnej Bojovali za slobodu nášho národa

Veliteľstvo vzdušných síl SR za podpory Zväzu vojakov SR (Klub Zvolen) a Oblasťného výboru SZPB vo Zvolene zorganizovalo 17. septembra 2013 na Deň letectva pietny akt kladenia vencov na povstaleckom letisku Zolná. Dňa 14. septembra 1944 štábný kapitán František Fajtl prišiel do Zolnej, aby vyhlíadal miesto na improvizované poľné letisko, ktoré by chránilo partizánske jednotky. Už 17. septembra 1944 o 13.30 h prilietel zo ZSSR 1. stíhací pluk – 21 lietadiel typu Lavočka. Veliteľom tejto leteckej jednotky bol štábný kapitán Fajtl. Štáb sídlil v stanoch pri neďalekom Hrádku.

Počas činnosti poľného letiska od 17. 9. 1944 do 25. 10. 1944 piloti uskutočnili 573 bojových letov, pri ktorých nalietali 372 hodín a 10 minút. Operačný priestor bol v priestore Zvolen-Zolná, Tri Duby a Brezno nad Hronom. Hneď na druhý deň po prilete, 18. septembra 1944, uskutočnili letecký útok na letisko Piešťany, ktoré bolo obsadené nemeckou Luftwaffe, pričom na ploche letiska zničili a zapálili 6 nemeckých lietadiel. Za obdobie svojej činnosti zničili 11 lietadiel na zemi, 9 počas vzdušných bojov, 77 nákladných automobilov, 2 tanky, 3 delostrelecké a

mínometné batérie, 2 sklady munície a benzínu, 1 obrnené vozidlo a inú bojovú techniku. Po oslobodení obce z tohto miesta lietadlami odvážali zranených vojakov sovietskej a rumunskej armády. Keby na lúke pri sútoku potokov Zolná a Očovka nebolo osadené krídlo lietadla s textom, nik by neveril, že tu bolo poľné letisko. Také je toto miesto nenápadné.

Na začiatku pietneho aktu zapečiatkovali hymna SR. Slávnosť umocnili žiaci ZŠ s MŠ – Matúš Spodniak hrou na heligónke, Viktória Klimentová a Simona Račková básňou Česť vašej pamiatke. Po-

tom sa k nim pridali dievčence Alexandra Mruškovičová, Natália Balážová a Miriam Sásová. Odznali príhovory a po nich ženy matičiarky z klubu dôchodcov vystúpili s piesňou Aká si mi krásna, báseň Slobodu nám priniesli predniesla Anna Dorotová. Svoje vystúpenie ukončili piesňou Studentočka. Počas pietneho aktu sme si pripomenuli starobylosť tohto miesta a aj históriu pred šesťdesiatimi rokmi, keď stočinní a odvážni muži bojovali za slobodu nášho národa. Pri spomienke na nich počítajme hrdo!

Viera ŠIMKOVIČOVÁ

Tradičným podujatím si najmenší budujú vzťah k slovenskej piesni Zaspievaj, slávičku 2013 v Galante

Dňa 30. septembra 2013 sme sa stretli už piatykrát na prehliadke v speve slovenskej ľudovej piesne detí predškolského veku pod názvom Zaspievaj, slávičku tradične v Dome Matice slovenskej v malej divadelnej sále, ktorú deti dôverne poznajú.

Zo šiestich galantských materských škôl prišlo po dvoch účinkujúcich a desať až pätnásť detských divákov. Sála sa rýchlo zaplnila. Na úvod sme si vypočuli poučnú Rozprávku o slávikovi. Skromný slávik, ktorý vôbec nevyzeral, že by vedel spievať, a ktorý sa vôbec nechválil, očaril kráľa svojím spevom. Jeho spev rozhrieval srdce, bol čarovný a svieži, nežný, a pritom zvonivý,

taký, aký kráľ ešte nepočul. Preto slávik vyhral a kráľ ho kráľovsky odmenil. Odvtedy všetci uznávajú, že spev slávika je najkrajší na svete. Drobný a skromný vtáčik však nespýšnel a svojím spevom teší všetky tvory na zemi.

Nie nadarmo naša prehliadka nesie meno po slávikovi. Deti sa snažili, spievali a prezentovali sa. Tak ako každý rok. Na záver sme si všetci

spolu zaspievali niekoľko ľudových piesní a každý bol odmenený sladkou odmenou. Navyše každá škôlka dostala balík farebného papiera a spevník Vymaľuj si pesničku...

Deti sa v tomto veku učia s láskou, sú hraví, rady spievajú a vytvárajú si vzťah aj k slovenskej ľudovej piesni. Ďakujeme a úprimne sa tešíme na ďalšie stretnutia.

Zlatica GAŽOVÁ

PRIPOMÍNAME SI

19. októbra

– pred 145 rokmi (v roku 1868) založili slovenskí a srbskí študenti bratislavskej Právnickej akadémie spolok Napred – Naprej, ktorého spoločenské akcie boli po generácii štúrovcov akousi druhou vlasteneckou vlnou v Bratislave a znamenali veľké posilnenie slovenského národného povedomia a slovenskej spolupatričnosti v slovenskej časti prešporského obyvateľstva

– pred 95 rokmi (v roku 1918) jediný slovenský poslanec v uhorskom sneme Ferdinand Juriga vystúpil s prejavom, v ktorom sa vyslovil za spolunávanie všetkých národov v Uhorsku, ak sa krajina stane demokratickou federáciou slobodných a rovnoprávných národov; jeho vystúpenie vyvolalo ešte aj v predvečer zániku monarchie obrovské pobúrenie maďarských politikov, tlače a verejnosti

– pápež Ján Pavol II. pred desiatimi rokmi blahorečil Matku Terezu z Kalkaty, stelesnený symbol lásky k trpiacim

– šesťdesiatku oslavuje Ján Mikolaj, bývalý minister školstva

20. októbra

– pred 380 rokmi sa v Liptovskom Svätom Jáne narodil Martin Svätajanský-Szentiváni (1633 – 1705), vzdelaný jezuita, polyhistor, profesor Trnavskej univerzity, riaditeľ jej vydavateľstva a autor vyše 50 kníh z rozličných odborov, okrem iného aj veľkého encyklopedického diela

– uplynulo 60 rokov, čo v roku 1953 umrel v Kanade vo veku 51 rokov politik a diplomat prvej Slovenskej republiky Karol Sidor

– päť rokov, čo v Austrálii zomrel slovenský hudobník, objaviteľ mnohých hviezd nášho popu Juraj Berzceller (1914 – 2008), o. i. populárny kapelník niekdajšieho bratislavského Tatra kabaretu

21. októbra

– pred 75 rokmi vydal Adolf Hitler príkaz na likvidáciu Československa okupáciou Čiech a Moravy a osamostatnením Slovenska, plán realizoval v marci 1939

22. októbra

– pred 130 rokmi sa narodil svetoznámy český výtvarník, grafik, maliar a sochár Othon Coubine, ktorý veľkú časť života prežil v Paríži a na juhu Francúzska v Provence (vlastným menom Otkar Kubin

23. októbra

– osemdesiatin by sa bol dožil slovenský spisovateľ Ján Lenčo, opustil nás len nedávno

24. októbra

– pred 65 rokmi (v roku 1948) zomrel v rakúskom kúpeľnom mestečku Bad Ischle hudobný skladateľ Franz Lehár, rodák z Komárna, syn českého vojenského kapelníka, vo veku 78 rokov

25. októbra

– pred 75 rokmi (v roku 1938) prišiel do Petržalky už obsadenej nemeckými vojskami rišsky kancelár Adolf Hitler

– pred 110 rokmi zomrel v Budapešti významný bratislavský sochár Ján Fadrusz soťa štyridsaťpäťročný (1858 – 1903)

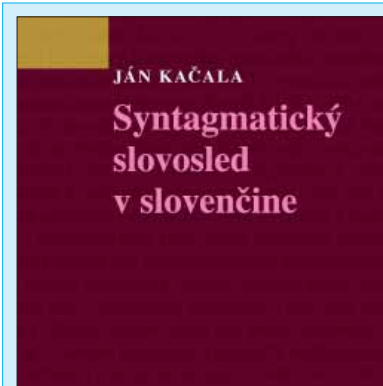
(jč)

VEREJNÁ ZBIERKA

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky, Drieňová 22, 826 86 Bratislava 29, povolilo Miestnemu odboru Matice slovenskej vo Zvolene, Študentská 12, Zvolen, na základe rozhodnutia čísla: SVS-OVVS3-2013/016845 vykonávať verejnú zbierku v termíne od 1. augusta 2013 do 1. augusta 2014 na verejnoprospešný cieľ, ktorého výnos bude použitý na zhotovenie a osadenie busty J. C. Hronského. Dobrovoľné finančné príspevky možno poukázať na osobitný účet, ktorý je na tento zámer zriadený. Číslo účtu: 4018029109/7500 priamo, poštovými poukazmi alebo prevodmi z účtu prispievateľa. Vyúčtovanie VZ predloží MO MS Zvolen MV SR najneskôr do 31. augusta 2014.

PREDPLATNÉ NOVÍN

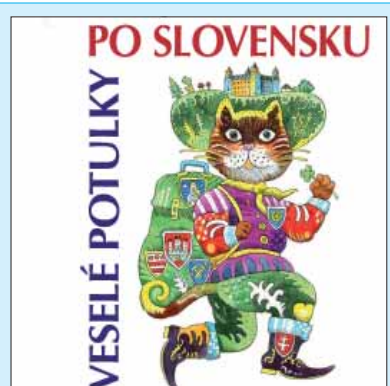
Ročné predplatné 26 €
Polročné predplatné 13 €
Slovenské národné noviny si môžete objednať aj na adrese
snnredakcia@matica.sk
aj na na tel. čísle
043 / 4012 837

Ján Kačala: Syntagmatický slovosled v slovenčine, cena: 10,90 eura.

WWW.VYDAVATEL.SK
043/490 68 72
objednavky@vydavatel.sk

Štefan Moravčík: Veselé potulky po Slovensku, cena: 9,90 eura.

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 004. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupcovia šéfredaktora Michal BADÍN a Emil SEMANCO. Sídlo: Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535, 40 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Tel: 02/ 52 96 57 52. Administrácia: Matica slovenská, Mudroňova 1, 036 52 Martin. Tel: 043/ 40 12 837 - 8, 41 34 535. Tlač Ultra print, Bratislava. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Drahoslav MACHALA, Andrej STRÝČEK, Štefan SUCHÝ, Jozef ŠIMONOVIC. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranična.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografie nevraciam. MČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.